

Nr 274.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504); given Stockholms slott den 28 april 1939.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).

Härigenom förordnas, att 10, 11 samt 14—17 §§ luftskyddslagen den 11 juni 1937 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

10 §.

1 mom. Det åligger kommun med avseende å planläggningen av luftskyddet inom kommunen:

- att ställa erforderlig personal till luftskyddschefens förfogande;
- att tillhandahålla lokal, som erfordras för planlägningsarbetet;
- att i övrigt lämna luftskyddschefen erforderligt biträde; samt
- att tillhandahålla luftskyddschefen medel för nödvändiga expenser.

Ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, vare skyldig att därvid lämna erforderligt biträde.

2 mom. Ägare eller innehavare av egendom, som i 1 mom. andra stycket sägs, vare pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd, såvida åtgärden för honom medför allenast ringa kostnad eller olägenhet.

11 §.

1 mom. Kan med utförandet av luftskyddsåtgärd, som nedan sägs, icke utan äventyrande av luftskyddet anstå och betingar åtgärden icke oskäligen kostnad, må länsstyrelsen ålägga kommun:

att inom kommunens anläggningar och inrättningar vidtaga erforderliga åtgärder för att varna personalen, då luftenfall hotar;

att verkställa sådana anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för att åstadkomma mörkläggning inom kommunen;

att i den mån så lämpligen kan ske genomföra nödiga skydds- och reservanordningar för att säkerställa driften vid kommunens tekniska verk;

att vidtaga erforderliga skyddsanordningar för driftspersonalen vid nämnda verk; samt

att sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av sin anställning är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst.

Därjämte åligger det kommun att tillhandahålla lokaler för förvaring av den för vederbörande luftskyddsområde avsedda gasskyddsmaterielen.

2 mom. Annan ägare eller innehavare av viss anläggning eller inrättning än kommun må av Konungen åläggas att med avseende å driften vid an-

läggningen eller inrättningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad.

3 mom. Ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, vare skyldig att anskaffa och underhålla sådan brandredskap, som länsstyrelsen prövar erforderlig för fastighetens eller egendomens behov.

14 §.

Den, som åsidosätter bestämmelse i 10 § eller åläggande, som meddelats enligt 11 §, må av länsstyrelsen föreläggas lämpligt vite. Fullgöres ej åläggande, som nyss är sagt, äger länsstyrelsen ock ombesörja åtgärden samt uttaga kostnaden för densamma av den försumlige.

15 §.

Bryter någon mot föreskrift, som meddelats med stöd av 12 § första stycket, eller mot stadgandet i 12 § andra stycket, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

16 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

17 §.

Klagan över beslut, som enligt denna lag meddelas av länsstyrelse, må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 31 mars 1939*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Forslund, fråga om *vissa ändringar i luftskyddslagen* samt anför:

Inledning.

Förut denna dag har chefen för justitiedepartementet anmält fråga om allmän förfogandelagstiftning med mera, därvid Kungl. Maj:t beslutit inhämta lagrådets utlåtande över upprättade förslag till allmän förfogandelag och lag angående ändring i vissa delar av lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov. Sistnämnda lagförslag innefattar dels av förslaget till allmän förfogandelag föranledda ändringar av 5 § 1 och 2 mom. samt 16 och 18 §§ lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, dels ock förslag att 20 § i samma lag måtte upphävas.

Förslaget beträffande nämnda 20 § har föranletts av en framställning den 16 december 1938 från luftskyddsinspektionen. Framställningen är grundad å en av inspektionen upprättad promemoria angående skyldighet för kommuner och enskilda att medverka vid luftskyddets förberedande. Däri har föreslagits, att de bestämmelser, som för närvarande funnes upptagna i 20 § luftskyddsförfogandelagen — vilken paragraf borde upphävas — skulle överflyttas till luftskyddslagen, varjämte i sistnämnda lag vissa ändringar borde vidtagas. Innan jag närmare redogör för luftskyddsinspektionens förslag, anhåller jag att få lämna vissa uppgifter om gällande författningsbestämmelser m. m. rörande luftskydd.

Författningsbestämmelser m. m. rörande luftskydd.

Författningar i ämnet.

Gällande bestämmelser om luftskydd återfinnas i luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504), lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov samt luftskyddskungörelsen den 10 juni 1938 (nr 307). Till grund för de nämnda båda lagarna låg ett av den s. k. civila luftskyddsutredningen den 21 december 1936 avgivet betänkande angående det civila luftskyddet med förslag till luftskyddslag, innehållande stadganden om luftskyddets organisation samt allmänna bestämmelser om luftskyddets

förberedande och särskilda bestämmelser med avseende å krig och krigsfara (statens offentliga utredningar 1936:57). I propositionen nr 211/1937 med förslag till luftskyddslag upptogos närmare föreskrifter — utom angående den allmänna luftskyddsorganisationen — endast om luftskyddets förberedande. Därvid uttalades, att de stadganden, som ägde avseende å luftskyddstillstånd, lämpligen syntes kunna, sammanförda till en särskild lag, föreläggas riksdagen samtidigt med förslag till ändrad rekvisitions- och förfoganderättslagstiftning. Ehuru ett i 12 § av luftskyddsutredningens lagförslag upptaget stadgande om åläggande för kommuner eller enskilda att vidtaga vissa åtgärder icke direkt sammanhängde med bestämmelserna om luftskyddstillstånd, ansågs likväl lämpligt, att detta i den enskildes rättssfär mera ingripande stadgande upptoges i samband med de bestämmelser, som hade avseende å krig och krigsfara. — Förslag till lag om förfoganderätt för luftskyddets behov, i vilket lagförslag i 20 § upptogos i sak samma bestämmelser som i nyssnämnda 12 § i luftskyddsutredningens förslag, förelades 1938 års riksdag (genom propositionen nr 4) i samband med förslag till övriga rekvisitions- och förfoganderättslagar samt antogs av riksdagen. — Luftskyddskungörelsen innehåller tillämpningsbestämmelser till luftskyddslagen och lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov. I nämnda tre författningar hava ändringar icke vidtagits.

I det närmast följande vill jag lämna en kortfattad redogörelse för författningarnas innehåll, såvitt de hava avseende å luftskyddsåtgärderna samt å kommuners och enskildas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande.

Luftskyddsåtgärderna samt deras planläggning och utförande i fredstid.

Med luftskydd avses enligt 1 § luftskyddslagen åtgärder av icke militär natur, vilka åsyfta att försvåra anfall från luften eller begränsa verkningarna av sådant anfall. Beträffande arten av dessa åtgärder, de s. k. luftskyddsåtgärderna, innehåller luftskyddslagen icke några närmare bestämmelser. Av civila luftskyddsutredningens förut omnämnda betänkande framgår emellertid, att till luftskyddsåtgärderna räknas bevakning mot och varning för luftanfall (alarmering), åtgärder i syfte att försvåra fientliga flygares orientering, i synnerhet mörkläggning, utrymning, vare sig för längre tid eller för kortare tid vid omedelbart förestående fara, byggnadstekniska åtgärder, framför allt anordnande av skyddsrum, anskaffande av individuella gasskyddsmedel, främst gasmasker, samt säkerhets- och hjälptjänst i samband med flyganfall (luftskyddstjänst) såsom ordningstjänst, brandtjänst, reparationstjänst, röjningstjänst samt gasskydds- och sjukvårdstjänst. Vidare skiljes mellan sådana luftskyddsåtgärder, som avse ett samhälle i dess helhet (allmänt luftskydd), åtgärder beträffande särskilda anläggningar och företag (industri-luftskydd) samt åtgärder i övrigt för beredande av luftskydd, i främsta rummet avseende bostads- och affärsfastigheter (enskilt luftskydd).

Beträffande omfattningen av luftskyddets förberedande i fredstid uttalade

luftskyddsutredningen, att luftskyddsåtgärderna i stort vore sådana, att de i händelse av fara ej alls eller allenast bristfälligt kunde genomföras, utan att de blivit på förhand noggrant planlagda. Genomförandet av planlagda åtgärder borde emellertid av ekonomiska skäl i allmänhet anstå till dess omedelbar fara vore för handen, men måste delvis beträffande åtgärder, som krävde längre tid för förberedelse, ske redan i fredstid. Avgörande för i vad mån luftskyddet kunde i fredstid förberedas endast genom planläggning eller om därutöver erfordrades materialanskaffning eller andra särskilda åtgärder vore således möjligheten att på få dagar bringa planerna till utförande. En annan synpunkt av betydelse, då det gällde att avgöra, huruvida luftskyddsåtgärder skulle vidtagas redan i fredstid, vore den allmänna nytta — fränsett luftskyddet — som åtgärderna kunde medföra. I den mån luftskyddsåtgärderna redan ur sociala synpunkter vore önskvärda, och så vore icke sällan fallet, förelåge tydligen starkare skäl att realisera dem i fredstid än eljest.

Vid redogörelsen för de olika luftskyddsåtgärderna angav luftskyddsutredningen, i vad mån dessa borde komma till utförande redan i fredstid. För civilbefolkningens alarmering krävdes bland annat sirener och i en del orter särskilda till telefonnätet anknutna signalapparater, s. k. alarmeringscentraler. Då denna materiel vore av så speciell beskaffenhet, att man icke kunde räkna med att i händelse av krig eller krigsfara snabbt kunna tillgodose behovet därav, borde den anskaffas redan i fredstid. För genomförandet av belyningsinskränkning i ett samhälle erfordrades, allt efter de lokala förhållandena, mer eller mindre omfattande förberedelser redan i fredstid, och vad särskilt anginge den elektriska gatubelysningen, syntes en omläggning av densamma manövrering på åtskilliga håll vara ett framträdande önskemål eller måhända framstå såsom en nödvändighet. En sådan åtgärd — t. ex. övergång till centralmanövrering för tändning och släckning — kunde jämväl innebära en modernisering och rationalisering av driften samt på grund härav vara önskvärd även bortsett från dess betydelse för luftskyddet. En dylik omläggning krävde otvivelaktigt avsevärd tid och borde följaktligen ske i fredstid. Vidare syntes böra övervägas i vad mån anskaffning av viss materiel, t. ex. färgade glas till de gatulyktor, som vore avsedda att brinna, medan samhället vore mörklagt, måste ske redan i fredstid. Beträffande skyddsrum, vilka i allmänhet förutsattes icke behöva planläggas i samhällen med mindre än 5,000 inneånare, borde i första hand på större orter inrättas skyddsrum för den lokala luftskyddsledningen (ledningscentraler) och för den för luftskyddstjänst avsedda personalen (den s. k. aktiva personalen). Det vore av särskild vikt, att beträffande angivna skyddsrum — till vilka vore att hänföra även hjälplatser för skadade — erforderliga förstärkningsarbeten skedde redan i fredstid, så att lokalerna, även om landet hastigt och oförmodat skulle komma i krig, genast kunde disponeras för luftskyddsändamål. Detsamma gällde i fråga om personalen vid särskilt viktiga anläggningar för samhällenas förseende med vatten, gas och elektricitet. Vidtagande av tekniska skydds- och reservanordningar för själva

driften vid berörda anläggningar torde ock, även om blott i begränsad utsträckning, kunna ske i fredstid, nämligen i samband med förekommande ombyggnads- och ändringsarbeten, vid vilka luftskyddssynpunkterna sålunda borde beaktas. För luftskyddstjänstens genomförande erfordrades gasskyddsutrustning, i främsta rummet gasmasker, för viss personal dessutom gasskyddskläder, syrgasapparater av olika slag, gasspaningsmateriel m. m. Denna utrustning måste i huvudsak anskaffas redan i fredstid. En utvidgad anskaffning av brandmateriel vore jämväl ett framträdande önskemål, och denna anskaffning borde i möjligaste mån ske redan i fredstid. Samma vore förhållandet i fråga om sådana åtgärder, vilka avsåge att trygga vattentillgången och vilkas utförande icke medförde större kostnad. I sistnämnda hänseende borde särskilt beaktas, att alla åtgärder, som med hänsyn till luftskyddet under fredstid vidtoges för brandredskapens främjande, komme det fredliga brandskyddet tillgodo.

I den förutnämnda propositionen nr 211/1937 anförde föredragande departementschefen, statsrådet Möller, bland annat, att — då våra större städer samt viktigaste industrianläggningar och kraftverk i allmänhet knappast kunde påräkna skydd av luftvärn — luftskyddsåtgärderna, i allt fall då det gällde planläggningen av desamma, icke finge alltför starkt begränsas. Å andra sidan borde luftskyddet självfallet icke anordnas så, att samhället i fredstid underginge en mer eller mindre fullständig militarisering eller att kostnaden för luftskyddsåtgärderna komme att utgöra en hämsko på den fredliga utvecklingen och de sociala framstegen. Ur anförda synpunkter syntes utredningens förslag i stort sett innefatta en efter svenska förhållanden väl avvägd lösning av luftskyddsfrågan.

Luftskyddsutredningens ståndpunkt angående arten av de olika luftskyddsåtgärderna och omfattningen i stort av luftskyddets förberedande i fredstid synes hava godtagits av statsmakterna genom riksdagens beslut i anledning av den nyssnämnda propositionen nr 211/1937 ävensom propositionen nr 212 till 1937 års riksdag angående anslag till civilt luftskydd.

**Skyldighet för kommuner och enskilda
att medverka vid luftskyddsarbetet;
fördelningen av kostnaderna för det-
samma.**

Luftskyddsutredningen framhöll, att staten borde åtaga sig ledningen av luftskyddet och ansvaret för dess genomförande samt att kostnaderna för luftskyddet såsom allmän princip borde bestridas av staten. Emellertid erfordrades medverkan av såväl kommuner som enskilda, och från den av luftskyddsutredningen angivna allmänna regeln angående kostnadsfördelningen måste, bortsett från förhållandena vid krig och krigsfara, tämligen vittgående undantag göras, vilka vore betingade såväl av lämplighetshänsyn som av statsfinansiella skäl. En gradering av åtgärderna borde ske dels med hänsyn till behovet, så att staten i första hand bekostade det, varav behovet vore mest trängande, och dels med hänsyn till den synpunkten,

att vissa kostnader på grund av deras nära samband med kommunala förvaltningsgrenar och enskildas intresse rimligen borde stanna å kommuner och enskilda. Enligt utredningen skulle sålunda staten bekosta 1) organisationen, dock med skyldighet för kommuner och enskilda att biträda vid luftskyddets planläggning, 2) yttre alarmeringsanordningar, 3) gasskyddsutrustning för den aktiva personalen, 4) förvaring, kontroll och underhåll av gasskyddsmateriel, 5) utbildning av personal för luftskyddets ledning och av instruktörer samt — genom understöd åt frivillig luftskyddsverksamhet — i viss mån även av annan personal, samt 6) anordnande av skyddsrum i vissa statens fastigheter. Därjämte föreslog utredningen — som ansåg, att beträffande nybyggnader inom ur luftskyddssynpunkt mera utsatta områden erforderliga byggnadstekniska luftskyddsåtgärder borde göras obligatoriska — att staten borde bidra med $\frac{2}{3}$ av kostnaderna för vissa av kommunerna i befintliga fastigheter anordnade skyddsrum, i främsta rummet sådana för den lokala luftskyddsledningen och annan aktiv personal samt hjälpplatser och, i den mån anslagen lämnade tillgång därtill, offentliga skyddsrum (avsedda för allmänheten å platser med livlig trafik). Utredningen föreslog däremot icke anslag av statsmedel till åtgärder för mörkläggnings förberedande, brandredskapens förbättrande eller inrättande av skyddsrum i enskilda fastigheter utan förutsatte att dessa åtgärder skulle vidtagas och bekostas av kommuner och enskilda. Något tvång att medverka vid luftskyddets förberedelse i fredstid föreslogs dock i allmänhet icke. Vad särskilt anginge kommunerna förutsatte luftskyddsutredningen, att dessa skulle finna med sitt intresse förenligt att efter råd och lägenhet medverka på de områden, varest staten icke bidroge, d. v. s. huvudsakligen sådana, vilka sammanhänge med den kommunala förvaltningen. För vissa fall ansåg emellertid luftskyddsutredningen det vara nödvändigt att stadga skyldighet för kommuner och enskilda att medverka vid luftskyddets förberedande, nämligen — bortsett från skyldigheten att tåla åtgärd, som icke medförde kostnad eller olägenhet — dels i fråga om planläggningen, dels beträffande vissa särskilt betydelsefulla åtgärder med avseende å driften vid kommunala eller enskilda tekniska verk, t. ex. elektricitetsverk, dels ock slutligen beträffande anordnande av skyddsrum i nybyggnader inom mer utsatta områden.

Angående skyldigheten att medverka vid planläggningen anförde luftskyddsutredningen (betänkandet sid. 94):

Sådan skyldighet torde böra åläggas icke blott kommunerna utan även enskilda ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av planläggningen. Skyldigheten att medverka vid planläggningen bör tydligen begränsas till åtgärder, som beröra myndigheten eller egendomen i fråga. Medverkan bör däremot icke vara inskränkt till lämnande av upplysningar, utan bör innefatta skyldighet att efter luftskyddschefens anvisningar uppgöra plan för luftskyddet med därtill hörande eventuella ritningar och beräkningar, vilken plan sedan granskas av luftskyddschefen. Någon ersättning för denna medverkan torde icke böra utgå, även om vissa kostnader skulle föranledas därav.

I annat sammanhang framhöll luftskyddsutredningen vidare, att teknisk sakkunskap kunde vara erforderlig för planläggningen av byggnadstekniska luftskyddsåtgärder och att vederbörande samhällen för sådant ändamål torde få anlita den sakkunskap, som representerades av stadsarkitekter, stadsingenjörer och andra tekniskt förfarna kommunala tjänstemän.

I fråga om skyldigheten att underkasta sig åtgärder framhöll luftskyddsutredningen (betänkandet sid. 134):

Såsom framgår av det föregående böra vissa luftskyddsåtgärder utföras redan i fredstid. Det kan t. ex. ifrågakomma att uppställa sirener eller i allt fall anordna uppställningsplatser och framdraga ledningar till desamma. För sådant ändamål böra kunna utväljas de härför mest lämpade byggnaderna. Om såsom av utredningen föreslagits sirenernas uppställande bekostas av staten, torde i allmänhet någon olägenhet av åtgärden i fråga icke uppkomma för byggnadens ägare eller innehavare. Denne bör under sådana omständigheter icke kunna förhindra sirenernas uppställande på den av luftskyddschefen utsedda platsen.

I enlighet med det anförda upptog luftskyddsutredningen i sitt förslag till luftskyddslag under 11 § dels i paragrafens första stycke ett stadgande, att det åläge kommun att lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet i vad denna berörde kommunen, dels ock i andra stycket ett stadgande, att ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som berördes av luftskyddets planläggning, vore skyldig att därvid lämna erforderligt biträde ävensom att underkasta sig utförandet av åtgärd för beredande av luftskydd, som för honom icke medförde kostnad eller olägenhet.

Beträffande möjligheten för obligatoriskt genomförande i fredstid på kommuners och enskildas bekostnad av vissa åtgärder med avseende å driften vid kommunala verk eller motsvarande anläggningar, som tillhörde enskilda, framhöll luftskyddsutredningen såsom förut antytts, att kostnaden för sådana åtgärder på grund av åtgärdernas nära samband med kommunala förvaltningsgrenar och enskildas intressen borde stanna på vederbörande kommun eller företag. Sådana åtgärder — t. ex. övergång till centralmanövrering av den elektriska gatubelysningen — kunde, såsom ock redan tidigare anförts, vara av den beskaffenhet, att desamma icke endast vore av stor betydelse för luftskyddet utan även innebära en modernisering eller rationalisering av driften eller te sig önskvärda ur andra synpunkter, samtidigt som de kunde genomföras under loppet av flera år. Stundom vore kostnaden för åtgärden ringa i förhållande till åtgärdens betydelse för luftskyddet. Under sådana förhållanden ansåge utredningen det rimligt, att viss möjlighet bereddtes att ålägga ägare till en dylik anläggning att vidtaga åtgärden i fråga. Utredningen föreslog därför, att, därest åtgärd avseende driften vid kommunal eller enskild anläggning eller inrättning funnes vara av sådan vikt, att med dess vidtagande icke kunde utan äventyrande av luftskyddet anstå, Konungen skulle kunna ålägga ägaren eller innehavaren av anläggningen eller inrättningen att vidtaga åtgärden, därest denna icke för honom medförde oskäligen kostnad. Någon närmare beskrivning av dessa

åtgärder syntes utredningen icke vara erforderlig, utan torde det få ankomma på Konungen att vid meddelande av beslut i dylika frågor beakta samtliga förekommande omständigheter. Ifrågavarande stadgande återfanns i utredningens förslag till luftskyddslag i 12 §.

Mot den av luftskyddsutredningen intagna ståndpunkten angående fördelningen av kostnaderna för luftskyddet och skyldigheten för kommuner och enskilda att medverka vid luftskyddets förberedande hava statsmakterna icke haft något att erinra, bortsett dock från skyldigheten att åtaga sig förvaringen av den för krigsbruk avsedda gasskyddsmaterielen, vilken skyldighet enligt propositionen angående anslag till luftskyddet förutsatt skola åvila kommunerna. I propositionen till luftskyddslag framhöll sålunda föredragande departementschefen, att det i princip borde åligga staten att bestrida de med luftskyddets genomförande förbundna kostnaderna men att från denna princip dock måste göras ganska vittgående undantag. Härom yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, (prop. nr 211/1937, sid. 18 och 36):

Dessa av praktiskt-organisatoriska och statsfinansiella hänsyn föranledda modifikationer torde icke kunna undgås, i varje fall om ett effektivt luftskydd skall kunna åstadkommas inom något så när rimlig tid. Däremot kan jag icke förorda en sådan utvidgning av kommunernas bidragsplikt, att denna kommer att omfatta även bekostande av alarmerings- och gasskyddsmateriel. Staten torde under alla omständigheter böra omhänderha anskaffningen av dylik materiel och detsamma gäller beträffande exempelvis uppsättande av alarmeringsanordningar, vilka torde få anslutas till telegrafverkets ledningsnät. Att staten under sådana omständigheter skulle av kommunerna förbehålla sig ersättning för materielen synes icke böra ifrågakomma. Spörsmålet om statens bidrag till inrättande av skyddsrum är väsentligen en fråga om statens förmåga att lämna dylika bidrag. Av statsfinansiella skäl torde det icke vara möjligt, att i detta avseende gå längre än utredningen föreslagit.

Vid planläggningen kräves medverkan av kommuner och enskilda. Därav föranledes mängen gång tidsförlust och stundom även direkta kostnader. Vid planläggningen av luftskyddsåtgärder, som beröra kommunala verk, industriföretag, varuhus m. m., kan den kostnad, som planlägningsarbetet motsvarar — vare sig detta utföres av företagets personal eller ej — uppgå till belopp, som visserligen relativt sett äro små men i och för sig icke alldeles obetydliga. I likhet med civila luftskyddsutredningen anser jag, att dessa kostnader böra bestridas av vederbörande kommuner och enskilda företag eller personer. Det skulle vara föga tilltalande om dessa, i vilkas intresse planläggningen i allmänhet sker, skulle kunna påkalla ersättning av staten för densamma, måhända med belopp, som vore svåra eller omöjliga att kontrollera. Om jag sålunda i denna del är i sak ense med civila luftskyddsutredningen, finner jag, i likhet med vad yttranden över förslaget giva vid handen, den av utredningen föreslagna 11 § vara i behov av en förtydligande omredigering. Sålunda torde vara lämpligt att i olika paragrafer behandla dels skyldighet att biträda vid planläggningen och dels skyldighet att underkasta sig vissa åtgärder. Därest lagen i förra hänseendet uttryckligen ålägger en skyldighet men icke nämner någonting om ersättning, lär det vara uppenbart, att ersättning ej kommer i fråga. Stadgandet om kommunens skyldighet att lämna biträde vid planläggningen torde kunna

förtydligas på det sätt, att skyldigheten hänföres till planläggningen av luftskyddet inom kommunen. Därigenom kommer kommunen att svara för erforderligt biträde, i den mån sådant icke kan erhållas av enskilda, d. v. s. kommunen kommer att medverka vid planläggningen av det luftskydd, som rör samhället i dess helhet (det s. k. allmänna luftskyddet). Då denna medverkan i största utsträckning lär kunna ske genom den av kommunen bekostade polisen, torde skyldigheten näppeligen kunna bli betungande.

Den av luftskyddsutredningen föreslagna skyldigheten för ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, att underkasta sig utförandet av åtgärd för beredande av luftskydd är begränsad till sådana åtgärder, som icke medföra kostnad eller olägenhet för vederbörande. Såsom exempel på dylika åtgärder nämnes uppställandet av sirener på statens bekostnad. Även om man vid stadgandets tillämpning icke tager i betraktande hur ringa olägenhet som helst, kunna måhända de resultat, som med stadgandets hjälp kunna vinnas utöver vad som genom frivillig överenskommelse kan uppnås, komma att visa sig otillräckliga. En utvidgning av stadgandet, såsom från flera håll ifrågasatts, kan därför tänkas bliva behöflig.

Det vid propositionen fogade lagförslaget upptog i enlighet härmed dels i 10 § första stycket ett stadgande, att det åläge kommun att lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen, dels i 10 § andra stycket ett stadgande, enligt vilket ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som berördes av luftskyddets planläggning, vore skyldig att därvid lämna erforderligt biträde, dels ock i 11 § ett stadgande att ägare eller innehavare av egendom, som avsåges i 10 § andra stycket, vore pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövades erforderlig för beredande av luftskydd och som för honom icke medförde kostnad eller olägenhet.

Ifrågavarande stadganden hava oförändrade influtit i luftskyddslagen. Till stadgandenas efterlevnad har i 14 § föreskrivits, att den, som undandraget sig åliggande, varom stadgas i 10 §, eller motsätter sig åtgärd, som han enligt 11 § är skyldig tåla, må av länsstyrelsen föreläggas lämpligt vite.

Såsom förut omnämnts innehöll det vid propositionen nr 211/1937 fogade förslaget till luftskyddslag icke något mot 12 § i luftskyddsutredningens lagförslag svarande stadgande om åläggande för kommuner eller enskilda att vidtaga vissa åtgärder. Bestämmelser härom upptogos i stället i 20 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov — luftskyddsförfogandelagen — vilken lag till huvudsaklig del endast har avseende å förhållandena vid luftskyddstillstånd. Enligt berörda paragraf må, ändå att luftskyddstillstånd icke är rådande, Konungen ålägga ägare eller innehavare av viss anläggning att med avseende å driften vid anläggningen vidtaga åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad. Underlåter någon att ställa sig sådant åläggande till efterrättelse, äger Konungen förelägga vite; Konungen må ock låta ombesörja åtgärden, och skall för sådan händelse vad i 4 § 2 mom. luftskyddsförfogandelagen är stadgat om uttagande av kostnad äga motsvarande tillämpning. Sistnämnda lagrum innehåller, att vid underlåtet vidtagande av vissa i 1 mom. av paragrafen omförmälda åtgärder kostnaden därför, efter pröv-

ning av domstol, må uttagas av den försulige, i den mån han icke på grund av stadgande i förfogandelagen eller eljest är berättigad till ersättning för åtgärden.

I propositionen nr 4/1938 med förslag till luftskyddsförfogandelag anförde föredragande departementschefen, statsrådet Möller, beträffande ifrågavarande bestämmelser i 20 § (sid. 37):

Enligt 11 § luftskyddslagen — motsvarande 11 § andra stycket i utredningens förslag — är ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd och som för honom icke medför kostnad eller olägenhet. Såsom exempel på åtgärder, som avses med stadgandet, nämnes i motiven uppsättande av sirener på statens bekostnad. Beträffande genomförande i fredstid av andra luftskyddsåtgärder än som avses i nyssnämnda stadgande — d. v. s. sådana, som för kommuner eller enskilda medföra kostnad eller olägenhet — har icke upptagits någon allmän bestämmelse i luftskyddslagen (frånsett vad som kan innefattas i skyldigheten att enligt 10 § lämna biträde vid planläggningen). Ej heller utredningens förslag upptog något allmänt stadgande i detta hänseende. Nu förevarande paragraf innefattar en specialbestämmelse beträffande särskilt viktiga åtgärder avseende driften vid kommunala eller enskilda anläggningar.

Vissa av de erinringar, som i yttranden framförts mot ifrågavarande paragraf, torde syfta till en sådan generalisering av densamma, att den komme att utfylla den antydda bristen på en allmän bestämmelse om genomförande i fredstid av mera kostsamma och i enskildas rättssfär ingripande luftskyddsåtgärder. Det må också medgivas, att från en mera teoretisk eller systematisk synpunkt ett dylikt stadgande kan synas motiverat. Att utredningen icke i sitt förslag medtagit någon allmän bestämmelse av denna innebörd torde ha sin grund däri, att staten enligt utredningens mening icke kan anslå medel till bekostande av dylika åtgärder. Utredningen har under sådana förhållanden nöjt sig med en bestämmelse om vad den ansett kunna påläggas kommuner och enskilda utan ekonomisk medverkan från statens sida. Utredningens förslag beträffande kostnaderna för luftskyddet har numera i princip godtagits av statsmakterna. Detta utesluter givetvis icke, att i framtiden anslag av statsmedel kunna visa sig nödvändiga för andra ändamål än de, varmed utredningen räknat, således även för gäldande av ersättning åt kommuner eller enskilda, som bliva lidande genom särskilda luftskyddsåtgärder. I den mån medel finnas tillgängliga för sådant ändamål, torde man emellertid kunna förvänta, att frivillig överenskommelse om åtgärdernas genomförande skall kunna träffas, och det synes under sådana förhållanden obehövt att — åtminstone för närvarande — belasta lagstiftningen med bestämmelser härutinnan. En utvidgning av förevarande stadgande i den riktningen, att ägare eller innehavare av de anläggningar och inrättningar, varom här är fråga, åläggas vidsträcktare skyldigheter utan rätt till motsvarande ersättning anser jag mig icke kunna förorda. Att fastställa någon absolut eller relativ kostnadsgräns för de skyldigheter, stadgandet innebär, torde icke låta sig göra, utan man lär i detta hänseende få nöja sig med den av utredningen föreslagna begränsningen, att åtgärden icke skall få medföra oskälig kostnad. Genom att beslutanderätten anförts åt Kungl. Maj:t torde erforderliga garantier vinnas såväl för en grundlig utredning, genom remisser och anorledes, av ärenden av hithörande slag som för en väl avvägd rättstillämpning.

Luftskyddsinspektionens promemoria med lagförslag samt däröver avgivna yttranden.

Luftskyddsinspektionen har såsom förut nämnts den 16 december 1938 överlämnat en inom inspektionen upprättad promemoria angående skyldighet för kommuner och enskilda att medverka vid luftskyddets förberedande jämte utkast till dels lag om ändrad lydelse av 10, 11 och 14 §§ luftskyddslagen, dels ock lag om upphävande av 20 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov. Nämda lagutkast torde såsom bilagor (*Bilagor B* och *C*) få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Sedan luftskyddsinspektionen i promemorian lämnat en redogörelse för gällande bestämmelser om skyldighet för kommuner och enskilda att medverka vid luftskyddets förberedande i fredstid — vilken redogörelse i huvudsak överensstämmer med den i det föregående lämnade — har inspektionen anfört följande:

Kommuns direkta åliggande i förevarande hänseende inskränker sig till den i 10 § luftskyddslagen stadgade skyldigheten att lämna erforderligt bidrag vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen. De skyldigheter, som sålunda ålagts kommunerna, motsvara ingalunda omfattningen av den verksamhet från deras sida, som de, i enlighet med vad statsmakterna förutsatt, frivilligt böra åtaga sig. Denna brist på uttryckliga bestämmelser ifråga om kommunernas skyldigheter sammanhänger otvivelaktigt med den försiktighet, som präglar luftskyddsutredningens förslag och statsmakternas beslut på detta område. Det har uppenbarligen ansetts lämpligt att till en början iakttaga återhållsamhet i fråga om detaljbestämmelser för att man framdeles, när praktiska erfarenheter från planlägnings- och förberedelsearbetet i övrigt vunnits, skulle hava friare händer. Följden har emellertid blivit, att på många punkter stor oklarhet råder om kommunernas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande i fredstid och om den rätta fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun. En från svenska stadsförbundets sida på sin tid över förslaget till luftskyddslag framställd anmärkning på förslagets bristande klarhet i fråga om kommunernas ekonomiska förpliktelser har också under den tid som gått vunnit i styrka. Saknaden av uttryckliga lagbestämmelser har i åtskilliga fall framkallat villrådighet hos de anslagsbeviljande kommunala organen, och denna brist har otvivelaktigt visat sig utgöra ett svårt hinder för ett ändamålsenligt förberedande av luftskyddet inom många av våra viktigare luftskyddsorter. Ehuru kommunerna över lag visat förståelse för luftskyddet och dess förberedande, har sålunda bristen på närmare bestämmelser i fråga om kommunernas åligganden på vissa håll ansetts utgöra hinder för kommunernas medverkan, på sätt som förutsatts, eller för beviljande av de anslag, som vederbörande luftskyddsmyndigheter för olika ändamål begärt. Förberedelsearbetet har sålunda blivit lidande på de svävande bestämmelserna, och de för organiserandet av luftskyddet ansvariga myndigheterna hava hämmats i sitt arbete. Det synes därför angeläget, att en lagstiftning inom den snaraste framtiden kommer till stånd, som så klart som möjligt utsäger, vilka skyldigheter som åvila kommunerna i fråga om luftskyddets förberedande. De hittills under förberedelsearbetets gång vunna praktiska erfarenheterna hava jämväl ådagalagt behovet av att stadga skyldighet för ägare eller innehavare

av fastighet eller annan egendom att sörja för viss ur luftskyddets synpunkt nödig brandberedskap med avseende å fastigheten eller egendomen.

I samband med att kommunernas och enskildas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande blir föremål för en mera utförlig lagstiftning, synes lämpligt, att erforderliga bestämmelser å förevarande område sammanföras i luftskyddslagen, varest eljest bestämmelserna i fråga om luftskyddets förberedande i fredstid erhållit sin plats. Bestämmelserna i 20 § luftskydds-förfogandelagen — vilka bestämmelser i första hand hava avseende å fredstid — torde därför böra överflyttas till luftskyddslagen och nämnda lagrum således upphävas.

Över luftskyddsinspektionens promemoria hava i anledning av remiss *yttranden* avgivits av överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, chefen för försvarsstaben samt Sveriges fastighetsägareförbund. Överståthållarämbetet har bifogat *yttranden* från Stockholms stadsfullmäktige och luftskyddschefen i Stockholm. Genom länsstyrelserna har vissa kommuner beretts tillfälle att avgiva *yttranden*. Av denna rätt har ett stort antal kommuner begagnat sig. Några länsstyrelser hava även berett försvarsassistenten vid länsstyrelsen, luftskyddschefer, magistrater och kommunalborgmästare tillfälle att yttra sig i ärendet. De till länsstyrelserna inkomna *yttrandena* hava bifogats deras utlåtanden eller däri refererats.

I det övervägande flertalet *yttranden* har luftskyddsinspektionens förslag i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I ett antal *yttranden* förordas ytterligare förtydliganden eller tillägg. Sålunda uttala *stadsfullmäktige i Hälsingborg*, att vid det slutliga utformandet av förevarande ändringsbestämmelser största möjliga klarhet borde åvägbringas i fråga om kommunernas förpliktelser och principen, att luftskydds-åtgärderna skulle bekostats av staten, tillämpas strängare än som skett i föreliggande lagförslag. — *Stadsfullmäktige i Borås* och *Skellefteå* finna önskvärt, att de föreslagna bestämmelserna måtte givas sådan detaljutformning, att kommunernas förpliktelser än tydligare angäves och begränsades. — *Stadsfullmäktige i Norrtälje* och *Vaxholm* anse, att klarare bestämmelser borde meddelas rörande innebörden av den i luftskyddsutredningens betänkande angivna principen, att luftskyddets organisation skulle bekostas av staten. Detta vore angeläget särskilt med hänsyn till frågan, om luftskyddschef vore berättigad till avlöning, med vilket belopp denna i så fall skulle utgå samt om den skulle bestridas av staten eller kommun. — *Försvarsassistenten vid länsstyrelsen i Malmöhus län* påpekar, att ändringsförslaget innebure förtydligande av de bestämmelser, som gällde kommunerna, medan stadgandena om enskildas skyldighet att medverka vid luftskyddets förberedande bibehållits oförändrade och sålunda alltjämt vore oklara. Då förberedandet av industriluftskyddet och det enskilda luftskyddet vore av mycket stor vikt, borde påtalade brist i förslaget undanröjas. Liknande synpunkter anföras av *länsstyrelsen i Gävleborgs län*. — *Chefen för försvarsstaben* tillstyrker ändringsförslaget men finner det böra övervägas, om icke ytterligare vissa

detaljbestämmelser, särskilt angående sjukvårdsmateriel, mörkläggning och skyddsrum, borde för att effektivisera luftskyddet inrymmas i luftskyddslagen.

Svenska stadsförbundet förklarar, att dess vid tillkomsten av gällande luftskyddslag framförda krav på att kommunerna skulle tillförsäkras ett kompetent bedömande av förevarande ärenden syntes genom de nu föreslagna ändringarna i lagen bliva i huvudsak tillgodosett. Det vore emellertid önskvärt, att med den föreslagna anordningen också fortlöpande kombinerades åtgärder av mera konsulterande innebörd, tillkomna i samarbete mellan luftskyddsinspektionen och sakkunniga kommunala organ. Förbundet framhåller vidare, att lagstiftningen vore bristfällig, i vad den avsåge luftskyddsnämnderna, samt anför härom följande:

Lagen ger kommunerna möjlighet att tillsätta en luftskyddsnämnd. Men i avseende å nämndens verksamhet och kompetensområde saknas alla direktiv. Särskilt vore det av vikt att få luftskyddschefens ställning gentemot nämnden klarlagd. Viktigt synes vara att frågor om de obligatoriska ekonomiska förpliktelserna för kommunerna på ett tidigt stadium komma under överbäggande i luftskyddsnämnden. Medan i gällande polislagstiftning polisenämndens befogenheter äro klart angivna, lämnar luftskyddslagen icke motsvarande upplysningar om luftskyddsnämndens befogenhet. I sitt yttrande över luftskyddsutredningens förslag framhöll förbundet, att luftskyddsnämnden borde tillerkännas en mera tillfredsställande ställning och att en verklig initiativrätt borde lagligen tillerkännas nämnden. Även för detta vid luftskyddslagens tillkomst obeaktade önskemål vill styrelsen ännu en gång påkalla uppmärksamhet.

Förbundets yttrande återopas av *stadsfullmäktige i Södertälje*. Även *länsstyrelsen i Västmanlands län* anser nödvändigt, att luftskyddsnämndens ställning närmare klarlades. Enligt länsstyrelsens mening borde nämndens uppgifter vara dels att tillse, att erforderliga förberedelser i fredstid komme till utförande, och att, där luftskyddschef i detta avseende bruste, söka få rättelse till stånd, samt att vid fortsatt uraktlåtenhet göra framställning hos länsstyrelsen, dels ock att granska sådana luftskyddschefer förslag till åtgärder, vilkas genomförande tarvade anslag från kommunen, och tillika med eget yttrande föredraga desamma för beviljande kommunal myndighet. — *Stadsfullmäktige i Lund* uttala, att, då ändringsförslaget innebure utökning av kommunernas åligganden, det syntes önskvärt, att luftskyddsnämnderna erhöles motsvarande ökad befogenhet. Sålunda borde nämnderna tillerkännas rätt att kontrollera hela det luftskyddsarbete, som utfördes för av kommunerna anslagna medel.

Förslagen avstyrkas av *stadsfullmäktige i Karlshamn*, då luftskyddet syntes fullmäktige vara en statens angelägenhet, och av *kommunalfullmäktige i Lycksele* utan motivering. — *Drätselkammaren i Filipstad* förklarar, att anledning saknades att vidtaga de av luftskyddsinspektionen föreslagna ändringarna i luftskyddslagen, i synnerhet som dessa skulle resultera i att en kommun kunde åsamkas avsevärda kostnader för luftskyddets förberedande utan att kommunen hade möjlighet att utöva någon bestämmanderätt för att hålla utgifterna för ändamålet inom ramen för kommunens ekonomiska bärkraft. — I princip avstyrkande äro även yttranden av *drätselkammaren i Karlstad* samt *kommunalfullmäktige i Dalarö*, *Virserum* och *Vilhel-*

mina, i vilka yttranden uttalas, att samtliga kostnader för luftskyddets förberedande borde bestridas av staten. — *Stadsfullmäktige i Ystad* anse, att principen om statens skyldighet att i fredstid sätta landet i försvarsberedskap borde innebära, att de ekonomiska uppoffringar, som i lagförslaget ålades kommunerna, i stället borde gäldas av staten. Fullmäktige förklara sig därför kunna tillstyrka den föreslagna lagändringen endast under förutsättning, att staten åtog sig de ekonomiska förpliktelserna i anledning av densamma utöver vad som vore att hänföra till lämnande av erforderligt biträde åt luftskyddschefen. — *Stadsfullmäktige i Vimmerby* slutligen föreslå sådana tillägg till och ändringar i de av luftskyddsinspektionen föreslagna bestämmelserna, att kommun skulle i stor utsträckning få ersättning av staten för de kostnader, som hänförde sig till luftskyddets planläggning och till anordnande av alla slags skyddsrum, samt att utförandet i fredstid av planlagda luftskyddsåtgärder, som krävde anslag från kommunen, skulle vara helt beroende av denna.

Departements-
chefen.

I samband med ändringar i lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, vilka föranledas av det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till allmän förfogandelag, har i enlighet med mitt tillstyrkande såsom förut nämnts framlagts förslag, att 20 § i förstnämnda lag skall upphävas. Paragrafen innehåller dels bestämmelser om rätt för Konungen att, ändå att luftskyddstillstånd ej är rådande, ålägga ägare eller innehavare — såväl kommuner som enskilda — av viss anläggning att med avseende å driften vid anläggningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad, dels ock vissa stadganden rörande påföljderna av underlåtenhet att ställa sig sådant åläggande till efter rättelse. Ehuru luftskyddsförfattningarna varit gällande blott kort tid, har det visat sig, att de däri upptagna, tämligen kortfattade och allmänt hållna bestämmelserna på vissa punkter tarva förtydliganden och jämväl tillägg. På sätt luftskyddsinspektionen anført synes så vara fallet bland annat beträffande nyssnämnda 20 § i luftskyddsförfogandelagen. Ett ändamålsenligt förberedande av luftskyddet har nämligen, uppenbarligen på grund av otydligheter i gällande bestämmelser, stött på motstånd hos de kommunala myndigheterna inom åtskilliga av våra viktigaste luftskyddsarter. I enlighet med inspektionens förslag torde de mera utförliga bestämmelser, som härutinnan äro erforderliga, lämpligen böra upptagas i luftskyddslagen — 11 § — varav följer, att 20 § i luftskyddsförfogandelagen måste upphävas.

I samband med att i luftskyddslagen upptagas bestämmelser av angivna innehåll, vilka med vissa undantag i huvudsak överensstämma med förslag av luftskyddsinspektionen, synas av samma skäl som nyss anförts beträffande 20 § luftskyddsförfogandelagen i enlighet med inspektionens i flertalet remissyttranden tillstyrkta förslag ett förtydligande böra ske av stadgandena i 10 § första stycket luftskyddslagen rörande skyldighet för kommun att biträda vid planläggningen av luftskyddet. Därjämte torde i lagen böra stadgas skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken

luftskyddsplan uppgjorts, att anskaffa och underhålla sådan brandredskap för fastighetens eller egendomens behov, som länsstyrelsen prövar erforderlig.

Närmare redogörelse för luftskyddsinspektionens förslag till ändringar av 10, 11 och 14 §§ luftskyddslagen, däröver avgivna yttranden samt departementsförslaget i ämnet lämnas i det följande. Redan i förevarande sammanhang anser jag mig emellertid böra framhålla, att de uppgifter, som i berörda paragrafer åläggas kommuner och enskilda, böra bekostas av dem utan bidrag av statsverket. För andra uppgifter än de sålunda angivna torde, i den mån Konungen anser dem böra fullgöras samt kommuner eller enskilda icke frivilligt åtaga sig ekonomiskt ansvar därför, staten böra intill dess annorlunda bestämmas gälda kostnaderna. Med anledning av vad i några yttranden anförts angående arvode för uppdraget att vara luftskyddschef vill jag erinra, att nämnda uppdrag, där det ej, såsom i regel är fallet, är ett tjänsteuppdrag för polischef eller annan polisman, synes böra hava karaktären av ett medborgerligt förtroendeuppdrag, för vilket arvode åtminstone för närvarande icke bör utgå. Tillräckligt anledning synes mig icke föreligga, att, såsom i några yttranden ifrågasatts, i förevarande sammanhang göra ändring i eller tillägg till de i luftskyddslagen upptagna bestämmelserna rörande luftskyddsnämnd.

Såsom framgår i det följande har jag för avsikt att föreslå jämväl vissa formella ändringar i 15 och 16 §§ ävensom tillägg av en ny paragraf, betecknad 16 a §.

Jag övergår nu till en närmare redogörelse för av mig ifrågasatta ändringar i luftskyddslagen.

Departementsförslaget till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen.

10 §.

Luftskyddsinspektionen.

Luftskyddsinspektionen har framhållit, att olika meningar gjort sig gällande angående tolkningen av stadgandet i nuvarande 10 § första stycket luftskyddslagen, att »det åligger kommun att lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen». Härom har inspektionen anført följande:

Den allmänna meningen torde väl vara, att i uttrycket »lämna erforderligt biträde» måste inläggas den tolkningen, att kommun är skyldig icke blott att genom samtliga sina organ lämna upplysningar, uppgöra planer, ritningar och beräkningar, besvara förfrågningar m. m. utan även att ställa erforderlig personal till luftskyddschefens förfogande för planlägningsarbetet. På vissa håll har emellertid gjorts gällande, att kommunen väl vore skyldig att genom sina egna organ och sin egen personal medverka vid planläggningen, men däremot ej att ställa särskild personal till luftskyddschefens förfogande. Denna uppfattning synes dock icke riktig. Man måste nämligen hålla i minne, att luftskyddet väsentligen är en fråga om den allmänna ordningens och säkerhetens upprätthållande och att det åligger kommunerna att bekosta den för dessa uppgifter erforderliga polispersonalen. Vid luftskyddstillstånd eller eljest i tider av krigsfara eller krig komma polismyndigheterna i fråga om

säkerhetens tillvaratagande och ordningens upprätthållande att ställas på utomordentligt svåra prov. I luftanfallets spår följer gärna panik, oordning och osäkerhet till liv och egendom. Dessa luftanfallets verkningar är det den kommunala säkerhetsvaktens och ordningsmaktens uppgift att bemästra. Det planläggnings- och förberedelsearbete, som redan i fredstid måste företagas för att säkerhets- och ordningsorganen i orostider skola kunna bestå provet, har i de flesta större samhällen visat sig vara av den vidlyftiga samt arbets- och tidskrävande art, att särskild personal måst avdelas med uteslutande uppgift att ägna sig åt detta arbete. Även om principiellt kan göras gällande, att åtgärder i fredstid för rikets sättande i försvarstillstånd böra ankomma på staten, borde tvivel icke råda därom, att det är den kommunala polisens skyldighet att förbereda den under krig erforderliga civila ordnings- och säkerhetstjänsten.

För att åstadkomma nödig klarhet i fråga om kommunens skyldighet att ställa personal till förfogande för planläggning av luftskyddet har luftskyddsinspektionen funnit lämpligt, att uttryckligt stadgande härom infördes i luftskyddslagen. Samtidigt därmed syntes böra i lagen upptagas en föreskrift om skyldighet för kommun att tillhandahålla lokal för planläggningsarbetet. En annan utväg vore att i förevarande hänseende intaga förtydligande bestämmelser i luftskyddskungörelsen. Det syntes emellertid inspektionen lämpligast, att stadgandena infördes i luftskyddslagen, där huvudbestämmelsen angående skyldighet för kommunerna att medverka vid luftskyddets planläggning funnes upptagen. Stadgandena hava av luftskyddsinspektionen upptagits såsom ett första stycke i 1 mom. av 10 §.

Andra stycket av samma moment i inspektionens lagutkast innehåller bestämmelse, att ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, är skyldig att därvid lämna erforderligt biträde. Detta stycke överensstämmer helt med nuvarande andra stycket i 10 §.

Luftskyddsinspektionen har — till undvikande av rubbning i paragraf-följden — såsom ett andra moment i 10 § upptagit stadgandena i nuvarande 11 §. Däri föreskrives, att ägare eller innehavare av egendom, som i nuvarande 10 § andra stycket sägs, är pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd och som för honom icke medför kostnad eller olägenhet.

Yttranden.

Länsstyrelsen i Kristianstads län ifrågasätter upptagande i 1 mom. första stycket av ett stadgande om skyldighet för kommun att tillhandahålla luftskyddschef erforderliga medel till expenser och resekostnader. Liknande synpunkter anföras av *länsstyrelserna i Östergötlands och Västmanlands län*. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* föreslår i tydlighetens intresse tillägg till samma stycke om att den där omförmälda lokalen skall vara möblerad och uppvärmd. — *Länsstyrelserna i Södermanlands och Västernorrlands län* finna ett stadgande önskvärt om skyldighet för kommun att anskaffa materiel för eller eljest i ekonomiskt hänseende bidra till luftskyddets planläggning inom kommunen. Förstnämnda länsstyrelse tillägger, att kommuns åligganden enligt 1 mom. första stycket borde avse icke endast själva planläggningen

av luftskyddet utan även, sedan denna i stort sett blivit genomförd, vidmakt-hållandet av organisationen. — *Länsstyrelsen i Kalmar län* uttalar, att åt 10 § första stycket gällande luftskyddslag, respektive 10 § 1 mom. första stycket ändringsförslaget måste givas den tolkning, att kommun vore skyldig att lämna erforderligt biträde vid planläggning av icke blott det s. k. allmänna luftskyddet utan även i viss utsträckning industriluftskyddet och det enskilda luftskyddet.

Vad härefter angår 1 mom. andra stycket i luftskyddsinspektionens förslag ifrågasätter *länsstyrelsen i Södermanlands län*, om icke uttrycket »lämna erforderligt biträde» borde förtydligas. I lagtexten syntes böra angivas, att de enskilda personer, som avsåges i lagrummet, skulle vara skyldiga att efterkomma luftskyddschefens anmaning att upprätta och till denne avlämna luftskyddsplan, att göra anmälan till luftskyddschefen om planens revidering å därför bestämd tid samt att i övrigt biträda vid organiserandet av och utbildning för luftskyddet. — *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser, att föreskrift i detta sammanhang borde givas om skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet att inkomma med förslag till hemskyddsledare, vilka vid luftskyddsövningen i september 1938 visat sig behövliga.

Beträffande stadgandet i det föreslagna 2 mom. uttalar *länsstyrelsen i Jönköpings län*, att däri föreskriven skyldighet utan olägenhet kunde något utvidgas. I huvudsak enahanda uttalanden göras av *länsstyrelsen i Södermanlands län*, *stadsfullmäktige i Stockholm* och *Strängnäs* samt *kommunalborgmästaren i Vetlanda*.

Såvitt angår 10 § första stycket i gällande lag innefattar luftskyddsinspektionens förslag, som i departementsförslaget upptagits såsom första stycket i ett första moment i paragrafen, allenast förtydligande av bestämmelsen, att kommun skall »lämna erforderligt biträde vid planläggningen av luftskyddet inom kommunen». För detta förslag synas goda skäl föreligga, och jag tillstyrker därför detsamma. Med anledning av uttalanden i yttrandena synes emellertid böra anmärkas, dels att planläggning i luftskyddslagens mening innefattar icke blott uppgörandet av den första planen för luftskyddet utan även en fortlöpande revidering av denna plan så att den städse överensstämmer med tidens krav, dels ock att kommuns skyldigheter enligt 1 mom. första stycket med avseende å planläggningen av luftskyddet normalt hava avseende endast å det allmänna luftskyddet. Lokal torde ej behöva tillhandahållas annat än då särskild sådan är erforderlig. Det må tilläggas, att det utan uttryckligt stadgande därom i lagen torde vara uppenbart, att den lokal, som ställes till förfogande för planlägningsarbetet, skall vara lämplig för sitt ändamål, var till hör, att den skall vara i erforderlig utsträckning möblerad, uppvärmd och försedd med belysning. Slutligen synes bestämmelse böra upptagas därom, att det skall åligga kommun att tillhandahålla luftskyddschefen medel för nödvändiga expenser.

Departements-
chefen.

I överensstämmelse med vad luftskyddsinspektionen föreslagit synas 10 § andra stycket samt 11 § i gällande lag böra med i huvudsak oförändrat innehåll upptagas i 10 § departementsförslaget, förstnämnda stycke såsom ett andra

stycke i 1 mom. samt sistnämnda paragraf såsom ett 2 mom. Vad sist föreslagits har betingats av en önskan att undvika förändring av paragrafföljden från och med 12 §. Jag har nämligen som förut nämnts för avsikt föreslå, att i departementsförslaget 11 § skola upptagas bestämmelserna i 20 § första stycket luftskyddsförfogandelagen samt vissa därmed sammanhörande stadganden. Att märka är att 1 mom. andra stycket och 2 mom. hava avseende såväl å kommuner som å andra ägare eller innehavare av egendom, varom där är fråga.

11 § i gällande lag angiver såsom förutsättning för skyldighet att tåla i paragrafen omförmälda åtgärder, att desamma icke för ägaren eller innehavaren av den egendom, varom fråga är, medföra kostnad eller olägenhet. Då förslag till luftskyddslag framlades, uttalade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, att, även om man vid tillämpning av 11 § icke toge i betraktande hur ringa olägenhet som helst, de resultat, som med stadgandets hjälp kunde vinnas utöver vad som genom frivillig överenskommelse kunde uppnås, måhända komme att visa sig otillräckliga och att en utvidgning av stadgandet därför kunde tänkas bliva behöfelig. I överensstämmelse med vad som yrkats av några remissmyndigheter föreslår jag nu, att bestämmelsens tillämpningsområde skall på det sätt utvidgas, att åtgärd enligt densamma skall få föreskrivas, om den medför icke någon eller blott ringa kostnad eller olägenhet. Härigenom torde luftskyddets behov bättre kunna tillgodoses utan att enskilda intressen i otillbörlig utsträckning trädas för nära.

Vad i yttrandena i övrigt anförts har icke syntts mig böra föranleda ändring av lagen. Jag anser mig dock böra göra det uttalandet, att det biträde, som enligt 1 mom. andra stycket skall lämnas, avser varje planläggning rörande egendom, beträffande vilken beslutits, att luftskydd av något slag skall anordnas.

11 §.

De i 20 § första stycket lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov upptagna föreskrifterna hava, såsom förut anförts, i enlighet med luftskyddsinspektionens förslag ansetts böra överflyttas till luftskyddslagen, där de upptagits i 11 §. Därvid hava emellertid de skyldigheter, som skola kunna åläggas kommuner, upptagits för sig i 1 mom., under det att 2 mom. — 3 mom. enligt luftskyddsinspektionens förslag — innehåller de föreskrifter, som skola gälla för andra ägare eller innehavare av viss anläggning. 2 mom. överensstämmer i sak helt med 20 § första stycket luftskyddsförfogandelagen. I 3 mom. — 2 mom. i luftskyddsinspektionens förslag — har intagits föreskrift om skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, att hålla för fastighetens eller egendomens behov erforderlig brandredskap.

Jag övergår nu till behandling av de föreslagna momenten vart och ett för sig.

1 mom.

Luftskyddsinspektionen.

Inspektionen har — med hänvisning till sin tidigare omnämnda redogörelse för den omfattning, i vilken luftskyddsförberedelserna, bortsett från plan-

läggningen av luftskyddet, av statsmakterna ansetts böra åvila kommunerna — härutinnan anfört följande:

I fråga om alarmeringen är avsett, att staten endast skall bekosta sirener för den yttre alarmeringen. De särskilda signalmedel, som ofta kunna vara behöfliga för att varsko personalen inom kommunala anläggningar och inrättningar, bör det alltså åligga kommunen att bekosta. De luftskyddsåtgärder, som på grund av sambandet med kommunala förvaltningsgrenar böra bekostas av vederbörande kommuner, hänföra sig i främsta rummet till kommunens tekniska verk. Bland de åtgärder, som äga samband med driften vid dessa verk och således böra bekostas av kommunerna, märkas anordningar, som avse att möjliggöra mörkläggnings av samhället, till vilka anordningar äro att räkna såväl omläggningar i fråga om ledningar och manövreringsanordningar som anskaffande av färgade glas till lampor, som äro avsedda att brinna, medan samhället är mörklagt. Vidtagande av sådana tekniska skydds- och reservanordningar för driftens säkerställande vid kommunens tekniska verk, som äro praktiskt och ekonomiskt möjliga, läser även få ankomma på kommunerna. I fråga om de tekniska verken måste det vidare åligga kommunerna att sörja för driftspersonalens skydd. Då erforderlig gasskyddsutrustning tillhandahålles av staten, är det huvudsakligen skyddsrum som kan ifrågakomma. Vidare torde kommunerna hava att anordna skyddsrum för den lokala luftskyddsledningen och övrig luftskyddspersonal ävensom för hjälpplatser. Vad angår utbildning och övning av det allmänna luftskyddets aktiva personal, har staten principiellt påtagit sig ansvaret för utbildning av personal för luftskyddets ledning samt av instruktörer och — genom understöd åt frivilliga sammanslutningar — i viss mån även av annan personal. Utbildningen och övningen av sådan kommunalanställd personal, som i följd av sin anställning hos kommunen är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst, såsom poliskår, brandkår, tekniska verkens reparatörer, renhållningspersonal samt sjukvårdspersonal, bör däremot ske genom vederbörande kommuners föranstaltande. Huvudparten av kostnaderna för ifrågavarande utbildningsverksamhet torde hänföra sig till de ersättningar i form av timpenning eller dylikt, som kunna behöva utgivas till den för utbildning och övning uttagna personalen. Ytterligare bör det åligga kommunerna att åtaga sig förvaringen av den för krigsbruk avsedda gasskyddsmaterielen.

I sitt lagutkast har luftskyddsinspektionen föreslagit förpliktande för kommun att efter framställning av luftskyddschefen i fredstid utföra de planlagda luftskyddsåtgärder, som sålunda borde åvila kommunen. Inspektionen har vidare i sitt utkast upptagit bestämmelse i 14 § 2 mom., att, om någon underlåte att fullgöra skyldighet, varom i 11 § 1 mom. förmäldes, luftskyddschefen skulle göra anmälan därom hos länsstyrelsen. Efter framställning av länsstyrelsen ägde Konungen förelägga vite eller låta ombesörja åtgärden på den försumliges bekostnad. Beträffande sistnämnda stadgande har luftskyddsinspektionen anfört, att, med hänsyn till de praktiska svårigheter, som det mötte att i lagen angiva någon absolut eller relativ begränsning av kommunernas ifrågavarande skyldigheter, erforderliga garantier för en väl avvägd rättstillämpning torde kunna vinnas därigenom, att det slutliga avgörandet av hithörande frågor lades i Konungens hand.

Yttranden.

Beträffande den föreslagna skyldigheten att inom kommunens anläggningar och inrättningar vidtaga erforderliga

derliga åtgärder för personalens varnande, då luftanfall hotar, uttalar *länsstyrelsen i Uppsala län*, att om med orden »kommunens anläggningar och inrättningar» avsåges även sådana inrättningar som fattigvårdsanstalter, barnhem, skolor och kommunala sjukhus, varning borde kunna ske icke blott till den anställda personalen utan även till de personer, som eljest funnes inom inrättningen, i den mån detta kunde anses behöfligt med hänsyn till andra anordningar för luftskyddet, exempelvis evakuering.

Till förekommande av sådan tolkning av bestämmelserna rörande skyldighet att verkställa sådana anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för åstadkommande av inskränkt eller fullständig mörkläggning inom kommunen, att kommunen ägde bestämma, i vilken utsträckning mörkläggning skulle ske, föreslår nyssnämnda länsstyrelse, att orden »inskränkt eller fullständig» måtte utgå. — *Länsstyrelsen i Värmlands län* och *försvarsassistenten vid sagda länsstyrelse* uttala, att lydelsen av förevarande stadgande syntes förutsätta, att kommunen genom egna anläggningar eller eljest själv sörjde för gatubelysningen. Då detta icke på landsbygden vore allmän regel, borde lagrummet erhålla en med avseende härå förtydligad avfattning.

Vad härefter angår föreskriften om skyldighet för kommun att i den mån så lämpligen kan ske genomföra nödiga skydds- och reservanordningar för driftens säkerställande vid kommunens tekniska verk förklara *stadsfullmäktige i Halmstad* sig förutsätta, att uttrycket »i den mån så lämpligen kan ske» även inbegrepe hänsyn till kostnaderna.

Kommunalfullmäktige i Mörbylånga anse, att de i det föregående omförmälda, för kommun stadgade skyldigheterna att vidtaga anordningar för varnande av personal samt för genomförande av nödiga skydds- och reservanordningar borde gälla även privata bolag eller enskilda personer, som till kommuner levererade vatten, gas eller elektrisk kraft. Dessa bolag eller personer borde även åläggas vidtaga sådana åtgärder, att fullständig eller inskränkt mörkläggning skulle kunna ske utan att leveranserna av elektrisk ström i övrigt behövde avbrytas.

Stadgandet att kommun är pliktig att vidtaga erforderliga skyddsanordningar för driftspersonalen vid kommunens verk beröres icke i yttrandena.

De föreslagna bestämmelserna om skyldighet för kommunen att anordna skyddsrum för den lokala luftskyddsledningen och övrig för det allmänna luftskyddet erforderlig personal ävensom för hjälpplatser under förutsättning dock att staten bidroge med två tredjedelar av kostnaderna hava föranlett uttalanden i ett stort antal yttranden. Av skäl, för vilka redogörelse lämnas i det följande, har jag ansett mig icke böra för närvarande framlägga förslag till lagregler därutinnan. Med hänsyn härtill synes anledning icke föreligga att i förevarande sammanhang återgiva innehållet i yttrandena rörande nämnda spörsmål.

Luftskyddsinspektionen har vidare föreslagit, att kommun skall vara pliktig sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som till följd av sin anställning hos kommunen är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst. Bestämmelsen härom upptages till behandling i ett stort antal yttranden. *Överståthållarämbetet* framhåller, att frågan, huru utbildningen av personal för vissa grenar av luftskyddet skulle kunna verkställas, lämnades olöst i det föreliggande förslaget. Vidare anföres:

Genom nyssnämnda stadgande torde visserligen det allmänna luftskyddets behov av aktiv personal kunna i huvudsak tillgodoses. Så är dock icke fallet med exempelvis indikerings- och sjukvårdstjänsten. Vidkommande indikerings-tjänsten så saknas inom de kommunala verken i allmänhet personal, i vars uppgift kan anses ingå att utbilda sig för indikeringsverksamhet. Beträffande sjukvårdstjänsten finnes visserligen vad Stockholm angår en stor kommunalavlönad sjukvårdspersonal, men denna torde, även om den finge disponeras för det civila luftskyddet, ändå icke kunna fylla föreliggande personalbehov. För övrigt är väl anledning att antaga, att ifrågavarande sjukvårdspersonal, i den mån den icke kvarstår i sina fredsbeftattningar, i händelse av krig till största delen kommer att tagas i anspråk för krigsmaktens sjukvårdsbehov. För det civila luftskyddets sjukvård måste därför frivillig personal i stor utsträckning sökas bland allmänheten. Inom Stockholms luftskyddsområde föreligga för närvarande ansökningar om utbildning för luftskyddets sjukvård från cirka 500 personer. Sannolikt komma medel för dessa personers utbildning att erhållas från Stockholms stad men huruvida medel framdeles komma att beviljas för samma ändamål är i hög grad tvivelaktigt, därest kommunernas skyldigheter bliva preciserade i enlighet med den föreslagna lagstiftningen och någon förpliktelse i här förevarande hänseende sålunda icke ålägges kommunerna. Ty att kommunerna äro närmast till att svara för sjukvårdspersonalens utbildning synes böra följa därav, att sjukvårdspersonalen huvudsakligen skall tjänstgöra vid de av kommunerna upprättade hjälpplatserna.

Även *länsstyrelserna i Södermanlands, Värmlands, Västmanlands och Västernorrlands län, försvarsassistenterna vid länsstyrelserna i Stockholms och Värmlands län samt luftskyddscheferna i Stockholm och Visby* framhålla, att förslaget i förevarande del borde så ändras, att kommunerna ålades skyldighet att i fredstid sörja för utbildningen av all den personal, som vore avsedd att ingå i det allmänna luftskyddet. *Stadsfullmäktige i Malmö* anse däremot, att av bestämmelserna borde otvetydigt framgå, att desamma endast avsåge sådan personal, som angivits i luftskyddsinspektionens promemoria, nämligen polis-kår, brandkår, tekniska verkens reparatörer, renhållningspersonal och sjukvårdspersonal. *Stadsfullmäktige i Ljungby* och *kommunalfullmäktige i Traryd* påpeka, att det ansetts principiellt riktigt, att staten påtog sig ansvaret för utbildning och övning av det allmänna luftskyddets aktiva personal. Från denna utgångspunkt och för åstadkommande av en effektiv och samtidigt icke alltför kostsam utbildning, syntes det fullmäktige, som om kommunerna icke borde åläggas sörja för utbildning och övning av luftskyddspersonal. Att i kommunens tjänst anställd och för luftskyddstjänst avsedd personal utan kostnad för statsverket borde ställas till förfogande, syntes däremot självfallet.

Länsstyrelsen i Stockholms län uttalar, att därest från vissa håll framförda önskemål om komplettering av gällande bestämmelser även i andra avseenden än luftskyddsinspektionen föreslagit kunde vinna beaktande i förevarande sammanhang, uppmärksamhet enligt länsstyrelsens mening i första hand borde ägnas åt behovet av bestämmelser i syfte att trygga tillgången på en för luftskyddstjänsten utbildad och övad personal. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* och *försvarsassistenten vid sagda länsstyrelse* framhålla, att det kunde visa sig nödvändigt att kommun ställde penningmedel till luftskyddschefens förfogande t. ex. för att bereda möjlighet för viss personals deltagande i utbildningskurs. Skyldighet att lämna dylikt bidrag torde icke framgå ens av den föreslagna nya avfattning 10 och 11 §§ luftskyddslagen i ändringsförslaget erhållit, varför ett förtydligande härutinnan finge anses önskvärt. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* ifrågasätter, om icke, med hänsyn till att utbildningen av luftskyddspersonalen närmast ålåge luftskyddschefen och de frivilliga organisationerna, den för kommunen föreslagna skyldigheten borde begränsas till att bestrida kostnaderna för utbildningen. — *Länsstyrelsen i Örebro län* erinrar om, hurusom det hittills förutsatts, att kommun vid all utbildning av aktiv luftskyddspersonal, icke endast sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av denna sin anställning vore avsedd att fullgöra luftskyddstjänst, skulle till luftskyddschefs förfogande ställa sådan för utbildningen erforderlig materiel, som icke tillhandahölls av staten. Då ändring härvidlag icke torde vara avsedd, borde bestämmelser i berörda hänseende intagas i luftskyddslagen. Liknande uttalanden göras av *länsstyrelserna i Östergötlands och Hallands län*, *magistraten i Halmstad* samt *kommunalförvaltningen i Falkenberg*. *Länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands och Örebro län* anse, att kommuns skyldighet borde omfatta även tillhandahållande av lokal för utbildningsverksamheten. — Då behovet av sjukvårdsmateriel ur luftskyddssynpunkt överstege och delvis vore av annan art än fredsbehovet, finner *chefen för försvarsstaben* — i likhet med *överståthållarämbetet, luftskyddschefen i Stockholm* och *länsstyrelsen i Malmöhus län* — att kommun borde sörja för att dylik materiel funnes att tillgå i erforderlig omfattning.

I ett antal yttranden beröres frågan om tjänsteplikt med avseende å det civila luftskyddet i fredstid. Sålunda hemställer *länsstyrelsen i Kalmar län*, att denna fråga måtte — utan sammankopplande med förevarande ändringsförslag, varigenom detta skulle fördröjas — upptagas till behandling. Liknande uttalanden göras av *chefen för försvarsstaben, länsstyrelsen i Älvsborgs län* samt *stadsfullmäktige i Malmö och Öregrund*. *Kommunalförvaltningen i Huskvarna* ifrågasätter, om icke redan nu bestämmelser borde meddelas rörande sagda tjänsteplikt. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* framhåller, att tjänsteplikt beträffande luftskydd i fredstid icke borde begränsas till de kommunalanställda. För att vid luftskyddstillstånd exempelvis brandtjänsten inom en kommun skulle kunna fungera på ett tillfredsställande sätt, måste nämligen med nödvändighet utbildning i fredstid äga rum jämväl av sådan personal, som vore avsedd att ersätta den vid mobilisering avgående styrkan, ävensom av den personal, som vid sådant förhållande

ansåges erforderlig för brandkårens förstärkande. Länsstyrelsen efterlyser bestämmelser om vem kostnaderna för sådan och liknande utbildning skulle åvila. I huvudsak enahanda synpunkter anföras av *länsstyrelsen i Hallands län, magistraten i Halmstad* och *luftskyddschefen i Visby*.

Beträffande slutligen föreskriften om skyldighet för kommun att tillhandahålla lokaler för förvaring av den för vederbörande luftskyddsområde avsedda gasskyddsmaterielen uttalar *länsstyrelsen i Östergötlands län*, att denna skyldighet borde omfatta även lokal för förvaring av övningsmateriel, varav en del vore hänförlig till explosiv vara. *Länsstyrelsen i Värmlands län* och *försvarsassistenten vid sagda länsstyrelse* anse, att kommun borde tillhandahålla icke blott förrådslokaler för gasskyddsmaterielen utan även den personal, som erfordrades för dess vård.

I förevarande sammanhang må i korthet refereras vad i yttrandena anförts beträffande två av luftskyddsinspektionen icke närmare behandlade spörsmål, nämligen om luftskyddschefs befogenhet enligt 11 § 1 mom. första stycket och om innebörden av begreppet kommun i 10 och 11 §§.

Beträffande förstnämnda spörsmål anför *stadsfullmäktige i Norrköping* följande:

Då stora anslag kunna bliva från kommunernas sida erforderliga med avseende å föreslagna luftskyddsåtgärder, synes åtgärdernas genomförande icke böra göras beroende på framställningar från luftskyddschefen utan att dessa framställningar prövats av någon kommunal myndighet. Det kunde sålunda tänkas vara lämpligt, att luftskyddsnämnden, i vilken luftskyddschefen då skulle vara självskriven ledamot, finge i uppdrag att hos stadsfullmäktige begära anslag för de ändamål, varom i lagförslaget i förevarande hänseende är fråga. Luftskyddschefen kunde i så fall vara föredragande i nämnden vid dessa ärendens behandling.

Drätselkammaren i Kalmar anser det icke lämpligt, att luftskyddschefen beträffande kommuner, där luftskyddsnämnd funnes, tillerkändes befogenhet att ensam ålägga kommunen utförande av de i 11 § 1 mom. angivna åtgärderna. I sagda kommuner borde i stället luftskyddsnämnden beredas tillfälle att avgörande deltaga i fråga om vilka åtgärder kommunen skulle åläggas vidtaga. Liknande uttalande göres av *stadsfullmäktige i Ystad*. *Länsstyrelsen i Kalmar län* förklarar sig icke kunna tillstyrka drätselkammarens i Kalmar förslag, ty om detta bleve förverkligat, skulle luftskyddsnämnden äga möjlighet att hindra genomförandet av en åtgärd, som en enig sakkunskap ansåge oundgängligen nödvändig. Men lämpligt vore måhända med en föreskrift, att om i en fråga av föreliggande art olika meningar uppkomme mellan luftskyddschefen och luftskyddsnämnden, frågan skulle hänskjutas till länsstyrelsen för avgörande. Länsstyrelsen ville därjämte ifrågasätta, huruvida icke å sådan ort, där luftskyddsnämnd icke funnes, luftskyddschefen lämpligen borde inhämta länsstyrelsens samtycke, innan han ålade kommun att vidtaga någon sådan åtgärd, varom nu vore fråga. *Stadsfullmäktige i Hälsingborg* föreslå, att i 11 § bestämmelser måtte intagas därom, att luftskyddschefen skulle utöva

sina befogenheter enligt paragrafen i samråd med vederbörande kommunala myndigheter och att, om luftskyddschefen påyrkade mera vittgående åtgärder än de kommunala myndigheterna ansåge skäligt, frågan skulle underställas luftskyddsinspektionen. Jämväl *stadsfullmäktige i Halmstad* samt *kommunalfullmäktige i Sunne* och *Söderala* finna det betänkligt, att så stor befogenhet, som i 11 § 1 mom. av ändringsförslaget angåves, tillerkändes luftskyddschefen beträffande rätt att ålägga kommun att vidtaga luftskyddsåtgärder. Nämnda stadsfullmäktige anse, att förslaget i denna del borde tagas under förnyad prövning, varigenom sådan form skulle vinnas för framställningar till kommun om utförande av luftskyddsåtgärder, att man hade garanti för att behörig hänsyn toges till de ekonomiska konsekvenser för kommunen, vartill åtgärderna kunde leda. Kommunalfullmäktige i Sunne uttala, att större enhetlighet vid tillämpningen kunde vinnas, om rätten till framställning i sagda avseende förbehölles länsstyrelsen. *Kommunalborgmästaren i Nässjö* anför gentemot den förutsedda invändningen mot lagförslaget, att alltför stor befogenhet lades i luftskyddschefens hand, att risken för missbruk av sagda befogenhet eliminerades därigenom att vid olika mening mellan luftskyddschefen och vederbörande kommun rörande viss åtgärd högre myndighet finge fälla avgörandet. *Kommunalfullmäktige i Kinna* föreslå, att uttrycklig bestämmelse härom måtte upptagas i lagen.

Vad härefter angår spörsmålet om innebörden av begreppet kommun i ändringsförslaget anför *länsstyrelsen i Malmöhus län* följande:

Föreskrifterna rörande kommuns skyldighet att biträda luftskyddschef och svara för vissa kostnader torde vara avfattade närmast med avseende å kommun, som är eget luftskyddsområde. Då dylikt område är ett landsfiskalsdistrikt och således vanligtvis består av ett flertal kommuner — landsfiskalen (luftskyddschefen) är dessutom i en del distrikt boende utanför luftskyddsområdet — uppstår frågan, huru dessa kommuner sinsemellan skola ansvara för de åligganden, som jämlikt de föreslagna 10 och 11 §§ i luftskyddslagen åvila kommun. Ett förtydligande av dessa bestämmelser skulle vara behöfligt. De förtydligande bestämmelser, som i nu berörda avseende erfordras, kunna enligt länsstyrelsens förmenande lämpligen intagas i luftskyddskungörelsen.

Även *stadsfullmäktige* och *magistraten i Jönköping* framhålla behovet av bestämmelser angående kostnadernas fördelning mellan två eller flera kommuner, som gemensamt bilda ett luftskyddsområde. *Länsstyrelsen i Kalmar län* och *stadsfullmäktige i Örebro* anse, att i 11 § 1 mom. stadgade åligganden borde avse icke endast kommunerna utan även landstingen beträffande av dessa drivna inrättningar, närmast sjukvårdsinrättningar. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* uttalar, att förslaget — liksom gällande lag — gäve vid handen, att den kommun, inom vilken en luftskyddsart vore belägen, ansvarade för de åtgärder, som skulle vidtagas för beredande av luftskydd inom orten. När luftskyddsart — såsom ej sällan vore fallet — utgjordes av ett municipalsamhälle, syntes emellertid kunna starkt ifrågasättas, om det vore riktigt, att moderkommunen ålades utförande av alla ifrågavarande åtgärder. Liknande uttalanden göras av *överståthållarämbetet, luftskyddschefen i Stockholm* och *kommunalfullmäktige i Visnum*.

Länsstyrelsen i Södermanlands län anför vidare, att det även borde klarläggas, huru åligganden och kostnader för luftskyddet skulle fördelas inom ett luftskyddsområde, som jämte en kommun omfattade delar av en eller flera andra kommuner, och *luftskyddschefen i Stockholm* föreslår, att om i en kommun funnes municipalsamhälle, åt den länsstyrelse, som hade att utöva tillsyn över kommunens luftskydd, måtte anförtros att bestämma, vilka skyldigheter som skulle åvila kommunen och vilka som skulle åvila municipalsamhället. *Municipalfullmäktige i Sävsjö* förklara, att de ställde sig tveksamma till frågan, om gällande luftskyddslags föreskrifter angående kommun skulle avse även municipalsamhälle eller om sådant samhälle skulle vara underkastat lagens föreskrifter endast i dess egenskap av innehavare av sådana anläggningar och inrättningar, som berördes av luftskyddets planläggning. Därest municipalsamhället överhuvud taget skulle vidtaga i 11 § 1 mom. av förslaget omförmälda åtgärder, syntes detta böra gälla endast sådana åtgärder, vilka mera intimt sammanhänge med de uppgifter, varför samhället bildats. Härjämte föreslå fullmäktige, att i municipalsamhälle särskild luftskyddsnämnd skulle kunna tillsättas. — Slutligen uttala *länsstyrelsen i Jönköpings län* och *municipalstämman i Tidän* helt/allmänt, att frågan om den lämpliga bestämningen av den kommunala enhet, som ålades förpliktelse i luftskyddshänseende, borde bliva föremål för närmare övervägande.

2 mom.

Luftskyddsinspektionen.

Såsom förut nämnts motsvarar 2 mom. i departementsförslaget 3 mom. i luftskyddsinspektionens förslag. Inspektionen har föreslagit, att dit skulle — med mindre formell jämkning — överföras stadgandet i 20 § första stycket luftskyddsförfogandelagen såvitt fråga vore om åläggande för enskild ägare eller innehavare av viss anläggning eller inrättning att med avseende å driften därstädes vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kunde anstå och icke för ägaren eller innehavaren medförde oskäligen kostnad.

Yttrande.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län framhåller, att förevarande stadgande alltjämt präglades av stor varsamhet, samt anför:

Det synes sålunda vara synnerligen tveksamt om med stöd därav verklig åtgärd för inrättande av skyddsrum ens för industriluftskyddets aktiva personal kan mot bestridande åstadkommas. Än mindre föreligger för länsstyrelsen själv någon möjlighet att ens för de största industrierna framdriva en planläggning för skyddsrum, som icke i fredstid endast stannar på papperet. Vad som först vid luftskyddstillstånd i sådant hänseende kan åstadkommas, kräver en måhända ödesdiger tidsutdräkt. Möjligen skulle det kunna tagas i övervägande att, i analogi med vad som gäller för kommun, i luftskyddslagen inrymma möjlighet att efter prövning i varje särskilt fall medgiva statsbidrag till skyddsrum vid större industrier i utsatt ort. I varje fall synes det lämpligt att låta orden »med avseende å driften etc.» utgå till undvikande av tvek-

samhet om behörigheten för Konungen att till prövning upptaga fråga om bland annat skyddsrum för industri.

3 mom.

Luftskyddsinspektionen.

Angående behovet av särskilda bestämmelser om en ur luftskyddssynpunkt förstärkt brandberedskap har luftskyddsinspektionen anfört:

Det torde icke vara nödigt att i luftskyddslagen bestämmelser införas angående kommunernas skyldighet att i luftskyddets intresse sörja för nödig förstärkning av brandberedskapen samt åtgärder för vattentillgångens säkerställande. För städerna lära nämligen gällande bestämmelser i 9 och 37 §§ brandstadgan den 15 juni 1923 härutinnan vara tillfyllest. Å övriga tätbyggda samhällen torde 23 § i samma stadga vara tillämplig. Däremot bör i luftskyddslagen upptagas ett stadgande om skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, att anskaffa och underhålla sådan brandredskap, som länsstyrelsen prövar erforderlig för beredande av luftskydd för fastigheten eller egendomen. Erfarenheten härutinnan har utvisat, att de resultat, som kunna uppnås på frivillighetens väg, icke äro tillräckliga. Ifrågakommande skyldighet lärer näppeligen komma att bli för vederbörande fastighetsägare betungande. Den materiel, som för vanliga bostadshus kan ifrågakomma, utgöres huvudsakligen av pytsprutor, hinkar, svabbar, skyfflar, yxor och annan enklare redskap, för vilken anskaffningskostnaden icke kan uppgå till något betydande belopp. För industrier och dylika anläggningar kan visserligen erfordras dyrbarare materiel, t. ex. motorsprutor, men den relativa kostnaden härför torde bli jämförelsevis ringa.

Ett stadgande av angivna innebörd har luftskyddsinspektionen, såsom förut nämnts, upptagit såsom 2 mom. i 11 §.

Yttranden.

I yttrandena förekomma olika meningar, huruvida brandstadgans bestämmelser utan vidare äro tillämpliga å förevarande förhållanden. Sålunda förklara *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *försvarsassistenten vid sagda länsstyrelse*, att de icke kunde ansluta sig till den i utredningspromemorian framförda åsikten, att nuvarande bestämmelser i brandstadgan kunde anses vara tillfyllest för säkerställandet ur luftskyddets intresse av stadskommuns och därmed jämställt samhälles skyldighet att sörja för nödig förstärkning av brandredskap och vidtagande av åtgärder för beredande av nödig vattentillgång. Brandstadgans bestämmelser i detta avseende hade tillkommit å sådan tid och erhållit sådan avfattning, att det icke vore möjligt att med stöd av desamma ålägga kommun att anskaffa brandmateriel och sörja för vattentillgång för tillgodoseendet av luftskyddets behov. Bestämmelser om skyldighet för stadskommun och därmed i brandväsendet likställt samhälle att sörja för åtgärder med avseende å luftskyddet torde otvivelaktigt böra införas i luftskyddslagen. Enahanda synpunkter anföras av *överståthållarämbetet, Stockholms stadsfullmäktige* och *luftskyddschefen i Stockholm*. Även *länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser det lämpligt att i luftskyddslagen särskilt framhålla kommunens skyldighet att i enlighet med brandstadgan sörja för erfor-

derlig brandredskap och vattentillgång. *Länsstyrelsen i Värmlands län och försvarsassistenten vid sagda länsstyrelse* uttala, att det syntes som om vid avfattningen av 11 § sikte väl ensidigt tagits på förhållandena i städer och andra samhällen med egen kommunal administration. Industrisamhällen å landsbygden, vilka endast utgjorde en oavgränsad del av en landskommun, vore emellertid ofta viktiga luftskyddsarter. För dessa samhällen vore icke utan vidare 23 § brandstadgan gällande och det kunde ifrågasättas, om bestämmelserna i avdelning II av sagda stadga vore ur luftskyddssynpunkt tillräckliga. *Stadsfullmäktige i Örebro* framhålla däremot, att 11 § 2 mom. i luftskyddsinspektionens förslag borde utgå. Jämlikt 9 § 2 mom. samt 30 och 37 §§ brandstadgan torde nämligen även det ur luftskyddets synpunkt erforderliga brandskyddet kunna ordnas utan särskild bestämmelse i luftskyddslagen. Erforderades ytterligare stadganden beträffande brandskyddet, kunde detta lämpligare ske genom ändring i eller tillägg till brandstadgan än genom särskild bestämmelse i luftskyddslagen.

Vad härefter angår detaljbestämmelserna i inspektionens förslag finner *länsstyrelsen i Södermanlands län* ordet brandredskap allför inskränkt, då även andra slag av redskap och materiel — såsom för röjning eller alarmering — kunde bli erforderliga för luftskyddets behov. Därutöver föreslår länsstyrelsen, att bestämmelser måtte införas om skyldighet att medverka till vindsröjning samt vindars och gårdars sanering. Även *stadsfullmäktige i Öregrund och Östhammar* anse, att skyldighet borde åläggas enskilda att i fredstid företaga vindsröjningar. *Stadsfullmäktige i Karlskrona* förorda, att skyldighet, som jämlikt förevarande stadgande kunde åläggas fastighetsägare, måtte på något sätt maximeras, enär den annars i vissa fall kunde tänkas bli alltför betungande. Beträffande länsstyrelses föreslagna prövningsskyldighet i förevarande fråga finner *länsstyrelsen i Östergötlands län* lämpligare, att detta åliggande ankomme på luftskyddschefen i enlighet med de anvisningar, som lämnades av luftskyddsinspektionen. Med hänsyn till de jämförelsevis låga anskaffningskostnaderna för den i förevarande lagrum avsedda brandredskapen uttalar även *stadsfullmäktige i Luleå*, att prövningen av behovet borde kunna ankomma på luftskyddschefen. Enahanda uttalande göres av *luftskyddschefen i Visby*.

I detta sammanhang förtjänar omnämnas, vad *chefen för försvarsstaben* anför därom, att åläggandena beträffande mörkläggningen syntes böra omfatta icke blott gatubelysningen utan även vad som erforderades för att vid luftskyddstillstånd snabbt kunna genomföra mörkläggning av samhället i övrigt. Ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, syntes därför böra åläggas att vidtaga sådana åtgärder, att erforderlig mörkläggning säkerställdes. Även *stadsfullmäktige i Öregrund* ifrågasätta, om icke materiel för avskärmning av inomhus tänt ljus och för ljussluss vid utgångsdörrar skulle anskaffas av den enskilde.

Såsom förut anförts har jag ansett lämpligt, att bestämmelserna i 20 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov överflyttas till luftskydds-

*Departements-
chefen.*

lagen, därvid stadgandena i första stycket erhållit plats i 11 §. Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att sistnämnda stadganden, såvitt de hava avseende å annan ägare eller innehavare av viss anläggning eller inrättning än kommun, upptagits i sakligt oförändrat skick och i departementsförslaget införts såsom ett 2 mom. Föreskrifterna om vad som ansetts kunna åläggas kommuner hava däremot utbrutits och mera i detalj angivits samt sammanfattats i 1 mom.

Luftskyddsinspektionen har i sitt lagutkast uppräknat de åtgärder, som borde kunna åläggas kommun. Bland dessa märkes anordnande av skyddsrum för den lokala luftskyddsledningen och övrig för det allmänna luftskyddet erforderlig personal ävensom för hjälplatser. Såsom förutsättning för skyldighet att anordna dylika skyddsrum har dock angivits, att staten bidroge med två tredjedelar av kostnaden. Nu omförmälda bestämmelser synas mig vara av den art, att de icke lämpligen kunna behandlas för sig utan i samband med åtskilliga andra för närvarande aktuella spörsmål rörande anordningar för tillskapandet av skyddsrum för olika ändamål. Då samtliga dessa spörsmål tarva ytterligare överbäganden, har jag funnit mig icke böra i nu förevarande sammanhang upptaga till avgörande allenast den del av ifrågavarande spörsmål, som behandlas i luftskyddsinspektionens framställning.

Vad därefter beträffar övriga åligganden, som kommunerna skulle kunna förpliktas utföra, synas inspektionens förslag rörande åtgärder för personalens varnande, då luftanfall hotar, anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för mörkläggnings, skydds- och reservanordningar för driftens säkerställande vid kommunens tekniska verk, skyddsanordningar för driftspersonal vid nämnda verk samt tillhandahållande av lokaler för förvaring av gas-skyddsmateriel kunna utan saklig ändring godtagas. Med anledning av vad som anförts i vissa yttranden torde härvid böra anmärkas, att ett varnande av personalen i fattigvårdsanstalter och liknande inrättningar torde hava föreslagits bland annat för att genom personalens försorg erforderliga åtgärder, t. ex. evakuering, skola kunna i tid vidtagas. I fråga om bestämmelserna rörande anordningar beträffande gatubelysningen hava orden »inskränkt eller fullständig» fått utgå. Bestämmelserna hava i första hand avseende å de fall, då kommunen genom egna anläggningar eller eljest själv sörjer för gatubelysningen. Omhänderhavas belysningsanordningar och dylikt av enskilt företag, synes detta jämlikt 2 mom. kunna åläggas samma skyldigheter som kommun. Skulle ett sådant företag visa sig icke vara i stånd att utföra föreskrivna anordningar, torde emellertid kommunen kunna jämlikt 1 mom. åläggas att utföra dem.

Luftskyddsinspektionen har vidare föreslagit, att kommun skall kunna förklaras pliktig att sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av sin anställning hos kommunen är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst. Åtskilliga remissmyndigheter anse, att kommunens skyldighet borde utsträckas till att avse all aktiv luftskyddspersonal. Under hänvisning till att i årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, medel under olika anslagsrubriker föreslagits skola utgå för utbildning av luft-

skyddspersonal anser jag, att kommunernas skyldigheter beträffande sådan utbildning åtminstone för närvarande lämpligen böra begränsas till att avse den personal, som luftskyddsinspektionen föreslagit.

I förevarande sammanhang må anmärkas, att såsom allmän förutsättning för åläggande enligt 1 mom. synts mig böra angivas — liksom fallet är i 20 § första stycket luftskyddsföfogandelagen — att föreskriven åtgärd icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå samt att den icke betingar oskäligen kostnad. Nämda förutsättningar synas dock icke behöva uppställas såvitt angår åläggande att tillhandahålla lokaler för förvaring av gasskyddsmateriel.

Det i yttrandena framkomna förslaget om införande av tjänsteplikt för tillgodoseende av luftskyddets behov av personal i fredstid torde på grundval av allenast den föreliggande utredningen icke kunna upptagas till bedömande.

Samtliga de åtgärder, varom i det föregående varit fråga, skola enligt luftskyddsinspektionens lagutkast kunna åläggas kommun av luftskyddschef. Om kommun icke fullgjorde sådant åläggande, skulle luftskyddschefen kunna söka utverka vitesföreläggande. Av motiveringen till inspektionens förslag vill det synas, som om inspektionen ansett, att den slutliga beslutanderätten rörande åläggande för kommun skulle tillkomma Konungen. Detta framgår dock icke av den formulering, som inspektionens lagutkast erhållit. För egen del anser jag, att man utan risk kan överlåta åt länsstyrelserna att — såvitt angår åläggande för kommun — fatta beslut. Förutsättningarna för och omfattningen av ett beslut i ämnet äro ju tämligen noga angivna i författningstexten. Härtill kommer, att rätt skall föreligga att hos Konungen överklaga länsstyrelses beslut. Bestämmelser härom föreslår jag skola införas i lagen. Initiativ till ett åläggande torde dock böra tagas av luftskyddschefen, som — om kommun icke efter överenskommelse med luftskyddschefen frivilligt vidtager erforderliga åtgärder — bör göra framställning till länsstyrelsen, att åläggande skall givas kommunen. Innefattar ett länsstyrelses beslut om vidtagande av vissa åtgärder ett för flera kommuner eller delar därav gemensamt föreläggande, synes länsstyrelsen böra i beslutet angiva, på vad sätt kostnaderna skola fördelas. Medbestämmanderätt för kommunerna rörande åläggande enligt 11 § 1 mom. torde icke böra medgivas.

Vad i vissa yttranden beträffande 1 mom. anförts föranleder mig slutligen till det uttalandet, att landsting eller municipalsamhälle, som är ägare eller innehavare av viss anläggning eller inrättning, som avses i 2 mom., givetvis kan åläggas att vidtaga åtgärder för luftskyddet, under förutsättning att fråga är om sådana åtgärder, varom i nämnda moment stadgas. I övrigt har vad som anförts i yttrandena icke synts mig böra föranleda införande av ytterligare bestämmelser i lagen.

2 mom. i departementsförslaget — som på sätt förut nämnts motsvaras av 3 mom. i luftskyddsinspektionens förslag — har undergått allenast en mindre formell jämkning.

I enlighet med vad luftskyddsinspektionen anført synas särskilda be-

stämmelser i luftskyddslagen icke erforderliga angående skyldighet för kommunerna att i luftskyddets intresse sörja för nödig förstärkning av brandredskapen samt åtgärder för vattentillgångens säkerställande. Däremot torde ett stadgande böra införas, att länsstyrelse äger ålägga ägare eller innehavare — kommun eller annan — av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, att anskaffa och underhålla sådan brandredskap, som erfordras för fastighetens eller egendomens behov.

14 §.

Luftskyddsinspektionen.

Inspektionen har framhållit, att — såsom en följd av de föreslagna ändringarna i fråga om 10 och 11 §§ luftskyddslagen — i 14 § samma lag torde böra upptagas två moment, motsvarande det första 14 § gällande luftskyddslag och det andra 20 § andra stycket luftskyddsföfogandelagen.

Yttranden.

Svenska stadsförbundet uttalar, att den omständigheten, att i 14 § sammanförts bestämmelser från två nu gällande författningar, icke syntes tillräckligt motivera, att vitesföreläggande skulle givas av två skilda myndigheter. Hänskjutandet till en och samma myndighet av frågan om vitesföreläggande torde utgöra en god garanti för en enhetlig behandling av dessa ärenden. Förbundets yttrande åberopas av *stadsfullmäktige i Södertälje*. — *Stadsfullmäktige i Luleå* föreslå, att såsom tvångsmedel mot den, som undandroge sig åläggande att hålla brandredskap, ett mindre bötesstraff måtte stadgas i stället för möjlighet till vitesföreläggande, som alltid vore tidsödande.

Departements-
chefen.

Åt 14 § luftskyddslagen torde kunna med fördel givas en betydligt enklare avfattning än luftskyddsinspektionen föreslagit. Åsidosättes bestämmelse i 10 § eller åläggande, som meddelats enligt 11 §, synes vitesföreläggande kunna givas av länsstyrelsen. Så läser kunna ske även i det fall, då åläggandet jämlikt 11 § 2 mom. meddelats av Konungen.

Åt länsstyrelsen torde även kunna uppdragas att låta ombesörja åtgärden på den försumliges bekostnad. Att märka är, att beslut enligt luftskyddslagen icke länder till efterrättelse, förrän det vunnit laga kraft. Sådan prövning, som omförmäles i 4 § 2 mom. luftskyddsföfogandelagen, synes icke böra ifrågakomma.

15 och 16 §§.

I förevarande sammanhang har jag ansett mig böra föreslå formella ändringar av 15 och 16 §§, betingade dels av 1938 års lagstiftning om sammanträffande av brott, dels ock av nu gällande stadganden rörande verkställighet av bötesstraff.

16 a §.

Det synes mig lämpligt att i luftskyddslagen intages direkt föreskrift om rätten att överklaga länsstyrelsens beslut enligt lagen. Stadgande härom torde böra få plats under rubriken särskilda bestämmelser närmast före 17 §.

Ikraftträdelsebestämmelse.

Den nu föreslagna lagen synes böra träda i kraft dagen efter det att den utkommit från trycket.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504)*, av den lydelse bilaga (*Bilaga A*) till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.

Förslag

till

Lag**om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).**

Härigenom förordnas, att 10, 11, 14, 15 och 16 §§ luftskyddslagen den 11 juni 1937 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges samt att i samma lag under rubriken särskilda bestämmelser skall införas en ny paragraf, be-tecknad 16 a §, av den lydelse, som av det följande framgår:

10 §.

1 mom. Det åligger kommun med avseende å planläggningen av luftskyddet inom kommunen:

- att ställa erforderlig personal till luftskyddschefens förfogande;
- att tillhandahålla lokal, som erfordras för planlägningsarbetet;
- att i övrigt lämna luftskyddschefen erforderligt biträde; samt
- att tillhandahålla luftskyddschefen medel för nödvändiga expenser.

Ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, vare skyldig att därvid lämna erforderligt biträde.

2 mom. Ägare eller innehavare av egendom, som i 1 mom. andra stycket sägs, vare pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd, såvida åtgärden för honom medför allenast ringa kostnad eller olägenhet.

11 §.

1 mom. Kan med utförandet av luftskyddsåtgärd, som nedan sägs, icke utan äventyrande av luftskyddet anstå och betingar åtgärden icke oskäligen kostnad, må länsstyrelsen ålägga kommun:

att inom kommunens anläggningar och inrättningar vidtaga erforderliga åtgärder för att varna personalen, då luften faller hotar;

att verkställa sådana anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för att åstadkomma mörkläggnings inom kommunen;

att i den mån så lämpligen kan ske genomföra nödiga skydds- och reservanordningar för att säkerställa driften vid kommunens tekniska verk;

att vidtaga erforderliga skyddsanordningar för driftspersonalen vid nämnda verk; samt

att sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av sin anställning är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst.

Därjämte åligger det kommun att tillhandahålla lokaler för förvaring av den för vederbörande luftskyddsområde avsedda gasskyddsmaterielen.

2 mom. Annan ägare eller innehavare av viss anläggning eller inrättning än kommun må av Konungen åläggas att med avseende å driften vid anläggningen eller inrättningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskäligen kostnad.

3 mom. Ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, vare skyldig att anskaffa och underhålla sådan brandredskap, som länsstyrelsen prövar erforderlig för fastighetens eller egendomens behov.

14 §.

Den som åsidosätter bestämmelse i 10 § eller åläggande, som meddelats enligt 11 §, må av länsstyrelsen föreläggas lämpligt vite. Fullgöres ej åläggande, som nyss är sagt, äger länsstyrelsen ock ombesörja åtgärden samt uttaga kostnaden för densamma av den försumlige.

15 §.

Bryter någon mot föreskrift, som meddelats med stöd av 12 § första stycket, eller mot stadgandet i 12 § andra stycket, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

16 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

16 a §.

Klagan över beslut, som enligt denna lag meddelas av länsstyrelse, må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utkast

till

Lag**om ändrad lydelse av 10, 11 och 14 §§ luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).**

Härigenom förordnas, att 10, 11 och 14 §§ luftskyddslagen den 11 juni 1937 skola erhålla följande ändrade lydelse:

10 §.

1 mom. Det åligger kommun med avseende å planläggningen av luftskyddet inom kommunen

att ställa erforderlig personal till luftskyddschefens förfogande;

att tillhandahålla lokal för planlägningsarbetet;

samt att i övrigt lämna luftskyddschefen det biträde, som erfordras för planläggningens genomförande.

Ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, som beröres av luftskyddets planläggning, vare ock skyldig att därvid lämna erforderligt biträde.

2 mom. Ägare eller innehavare av egendom, som avses i 1 mom., vare pliktig att med avseende å egendomen tåla åtgärd, som av länsstyrelsen prövas erforderlig för beredande av luftskydd och som för honom icke medför kostnad eller olägenhet.

11 §.

1 mom. Med avseende å utförandet i fredstid av planlagda luftskyddsåtgärder vare kommun pliktig, efter framställning av luftskyddschefen,

att inom kommunens anläggningar och inrättningar vidtaga erforderliga åtgärder för personalens varnande, då luftanfall hotar;

att verkställa sådana anordningar beträffande gatubelysningen, som erfordras för åstadkommande av inskränkt eller fullständig mörkläggning inom kommunen;

att i den mån så lämpligen kan ske genomföra nödiga skydds- och reservanordningar för driftens säkerställande vid kommunens tekniska verk;

att vidtaga erforderliga skyddsanordningar för driftspersonalen vid nyssnämnda verk;

att anordna skyddsrum för den lokala luftskyddsledningen och övrig för det allmänna luftskyddet erforderlig personal ävensom för hjälplatser;

att sörja för utbildning och övning av sådan hos kommunen anställd personal, som i följd av sin anställning hos kommunen är avsedd att fullgöra luftskyddstjänst;

samt att tillhandahålla lokaler för förvaring av den för vederbörande luftskyddsområde avsedda gasskyddsmaterielen.

Skyldighet att anordna skyddsrum åligger icke kommun på grund av detta stadgande med mindre staten bidrager med två tredjedelar av kostnaden.

2 mom. Ägare eller innehavare av fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts, vare skyldig att för fastighetens eller egendomens

behov anskaffa och underhålla sådan brandredskap, som länsstyrelsen prövar erforderlig.

3 mom. Enskild ägare eller innehavare av viss anläggning eller inrättning må ock av Konungen åläggas att med avseende å driften vid anläggningen eller inrättningen vidtaga sådan åtgärd, som icke utan äventyrande av luftskyddet kan anstå och icke för ägaren eller innehavaren medför oskälig kostnad.

14 §.

1 mom. Den som undandraget sig åliggande eller motsätter sig åtgärd, varom stadgas i 10 § eller 11 § 2 mom., må av länsstyrelsen föreläggas vite.

2 mom. Underlåter någon att fullgöra skyldighet, som i 11 § 1 mom. sägs, eller föreligger anledning till åläggande, som i 11 § 3 mom. avses, skall luftskyddschefen därom göra anmälan hos länsstyrelsen. Efter framställning av länsstyrelsen äger Konungen förelägga vite; Konungen må ock låta ombesörja åtgärden och skall för sådan händelse, ändå att luftskyddstillstånd ej är rådande, vad i 4 § 2 mom. lagen den 31 mars 1938 om förfoganderätt för luftskyddets behov är stadgat om uttagande av kostnad äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft — — —.

*Bilaga C.***Utkast**

till

Lag

om upphävande av 20 § lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov.

Härigenom förordnas, att 20 § lagen den 31 mars 1938 om förfoganderätt för luftskyddets behov skall från och med den — — — upphöra att gälla.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
20 april 1939.*

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 15 april 1939 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 31 mars 1939, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet hovrättsrådet Sven Björkholm.

Lagrådet yttrade:

I 15 § av förslaget har, likasom i åtskilliga författningar på specialstraffrättens område, upptagits en föreskrift om att straffansvar enligt författningen ej skall inträda, där straffbelagd gärning enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff. Till stöd för en sådan anordning — som uppenbarligen lider av den svagheten att den kan leda till för låg straffmätning därigenom att vissa brottsliga moment i den åtalade gärningen bliva obeaktade — har tidigare kunnat åberopas att, enär strafflagens regler om ideell brottskonkurrens i allmänhet icke brukade tillämpas vid sammanträffande av brott mot strafflagen och förseelse mot författning som här berörts, särskild föreskrift varit nödvändig för att förhindra dubbelbestraffning. Sedan så småningom i rättspraxis genomförts en allt mer vidgad tillämpning av reglerna om ideell konkurrens, har behovet av ifrågavarande slags stadganden minskats. Och efter genomförandet av 1938 års lagstiftning om sammanträffande av brott synas bärande skäl icke längre finnas för dylika stadganden. Lagrådet hemställer förty, att sista satsen i 15 § måtte utgå.

När i en lag viss befogenhet tillägges länsstyrelse är det självklart, att befogenheten, så vitt angår Stockholm, skall tillkomma överståthållarämbetet. Det har därför i allmänhet under senare år, när ny lagstiftning med sådant

innehåll förekommit, ansetts överflödigt att i lagtexten angiva vad uttrycket länsstyrelse sålunda innebär. Såsom exempel kunna nämnas lagen den 7 juni 1934 om allmänna vägar samt det för innevarande års riksdag framlagda förslaget till butikstängningslag. Vid nu angivna förhållande synes det vara lämpligt, att den föreskrift i ämnet som återfinnes i 17 § av luftskyddslagen utgår och ersättes av den regel som i förslaget upptagits under 16 a §. Iakttages detta, måste ingressen till lagförslaget jämkas.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 28 april 1939.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Forslund, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, försvars- och finansdepartementen lagrådets den 20 i denna månad avgivna utlåtande över det den 31 sistlidne mars till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504)*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

Vad lagrådet föreslagit synes mig böra iakttagas. Erforderliga jämkningar hava vidtagits i förslaget.

Under återopande av att proposition i ämnet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända hemställer föredraganden härefter, att lagförslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.